

МАРК ТБЕН

JOHANNA

D'ARC

Марк Твен

Johanna d'Arc

«Public Domain»

Твен М.

Johanna d'Arc / М. Твен — «Public Domain»,

Содержание

ESIPUHE	5
ENSIMMÄINEN KIRJA	7
Ensimmäinen luku	8
Toinen luku	9
Kolmas luku	11
Neljäs luku	14
Viides luku	17
Kuudes luku	21
Seitsemäs luku	24
Kahdeksas luku	27
TOINEN KIRJA	32
Ensimmäinen luku	33
Toinen luku	35
Kolmas luku	38
Конец ознакомительного фрагмента.	39

Mark Twain

Johanna d'Arc / Kertomus hänen elämästään ja marttyrikuolemastaan

ESIPUHE

Saadaksemme oikean mielipiteen etevästä historiallisesta henkilöstä, tulee häntä arvostella oman aikansa näkökannalta, ei nykyajan. Monen jaloimmankin henkilön luonne näyttää vähemmän ansiokkaalta, kun myöhempien aikakausien tutkimus esittää hänen tekonsa selvemmässä valossa, mutta tuskin on neljä-, viisisataa vuotta sitten ollut kuuluisaa henkilöä, joka kaikin puolin vastaisi nykyajan siveellisiä vaatimuksia. Ainoa laatuaan on Johanna d'Arcin luonne. Sitä saattaa arvostella jokaisen aikakauden näkökannalta ja kuitenkin on tulos aina yhtä ihmeteltävä. Hän näyttää aina yhtä viattomalta, yhtä ihanteelliselta, hän on ylevin henkilö kuolevain joukossa.

Ja kun ajattelee, että tavat hänen aikanaan olivat niin raakoja, kurjia ja alhaisia kuin historian pimeimpinä aikoina, niin on mielestämme ihme, että moinen maaperä voi kasvattaa niin ihanaa kukkaa. Hän ja aikalaisensa olivat vastakohtia kuin päivä ja yö. Hän pysyi totuudessa, kun valhe oli ihmisissä tavallista; oli rehellinen, kun rehellisyys oli melkein kadonnut avu; hän piti lupauksensa, vaikka lupauksia tavallisesti rikottiin; hänen mielensä oli täynnä suuria ajatuksia ja se tähtäsi suurta päämaalia, kun toisten mieli viihtyi turhamaisissa haaveissa ja itsekkäässä kunnianhimossa, hänen käytöksensä oli kaino ja arvokas aikana, jolloin kevytmielisyys ja tapainturmelus oli vallalla; hän oli armelias aikana, jolloin säälimätöntä julmuutta harjoitettiin, hän oli luja, rohkea ja pelkäämätön silloin, kun hänen kansansa oli toivottomana ja toimetonna; hänellä oli luja usko, vaikka uskottomuus oli yleistä; hän oli siveellinen, puhdas ja turmeltumaton ruumiin ja sielun puolesta yhteiskunnassa, jossa ylhäisimmätkin kansanluokat olivat vaipuneet rikoksiin, ja aikana, jolloin kristikunnankin edustajain kauheudet ja eläimelliset intohimot ja petomaiset julmuudet hämmästyttivät aikalaisiaankin.

Kenties on hän ainoa yleisessä historiassa mainittu henkilö, jossa ei voi huomata itsekkyyttä. Hänen sanoissaan ja töissään emme tapaa omanvoitonpyyntöä. Kun hän oli pelastanut kuninkaansa maanpakolaisen kiertolaiselämästä ja toimittanut kruunun hänen päähänsä, tarjottiin hänelle palkinnoita ja kunnianosotuksia, mutta hän kieltäytyi niistä kaikista. Hän pyysi vain, että kuningas sallisi hänen palata maalauskotiinsa paimentamaan lampaitaan ja auttamaan äitiään, jonka hyväilyjä hän kaipasi. Tuo voitollisten sotajoukkojen johtaja, prinssien seuralainen ja kunnioittavan, kiitollisen kansan ihanne, ei pyytänyt muuta palkintoa.

Hänen tekojansa voi verrata historian suurimpiin urostöihin, etenkin jos ajattelee niitä oloja, missä ne toimitettiin, hänen voittamiaan vaikeuksia ja hänen käytettävinaan olleita apuneuvoja. Caesar teki suuria valloitusretkiä, mutta hänen joukkoonsa kuului Rooman karaistuja, voitonvarmoja uroita ja hän itse oli sotilaaksi kasvatettu. Napoleon hajoitti Europan järjestettyjä sotajoukkoja kuin akanoita tuuleen, mutta hänkin oli sotilaaksi kasvatettu, ja kun hän alkoi sotaretkensä, olivat hänen sotilaansa nuoria, hehkuvia isänmaanystäviä, joita oli innostanut vallankumouksen ja vapauden ihmeitekevä henki, joka siihen aikaan valtasi kansat. Mutta Johanna d'Arc sitä vastoin, ollen vielä lapsi, tietämätön, oppimaton, köyhä talonpoikaistyttö, ilman vaikutusvaltaa ja voimakkaita ystäviä, näki koko kansansa kahleissa, avuttomana ja toivottomana vieraan vallassa, varat hävinneinä, sotajoukot lamahtuneina ja hajallaan, näki kuinka ulkonainen sorto ja sisällinen hajaannus oli masentanut kaikki mielet, rohkeus oli kadonnut, pelokas kuningas valmistautumassa pakenemaan omasta maastaan; ja hän laski kätensä tämän kuolevan kansan ruumiille ja se nousi ja seurasi häntä.

Hän vei sen voitosta voittoon, hän johti sen satavuotisen sodan onnellisempaan suuntaan, mursi Englannin ylivallan ja kuoli Ranskan vapauttajana, joka nimi hänen muistoansa nytkin vielä seuraa.

Ja palkinnoksi kaikesta tästä Ranskan kuningas, jolle hän lahjoitti kruunun, toimeettomana ja välinpitämättömänä antoi ranskalaisten pappien vangita tuon jalon lapsen, viattomimman, rakastettavimman, ylevimmän olennon, josta historia kertoo ja elävänä uhrata hänet polttoroviolla.

* * * * *

Yksityiskohdat Johanna d'Arcin elämäkerrasta ovat jälkimaailmalle säilyneet omituisella tavalla. Tämä on ainoa valalla vahvistettu, todistajien antama elämäkerta. Vielä talletetaan Ranskan valtioarkistossa hänen kuolemantuomionsa oikeuspöytäkirjoja vuodelta 1431 ja samoin pöytäkirjoja, jotka pidettiin oikeudenkäynnissä hänen maineensa puhdistamiseksi pari vuosikymmentä myöhemmin. Ne sisältävät merkillisen paljon seikkoja hänen elämästään. Näiltä kaukaisilta ajoilta ei meillä suinkaan ole yhtään niin täydellistä ja todenmukaista elämäkertaa kuin Johanna d'Arcin.

Sieur Louis de Conten päiväkirja on pääasiassa yhtäpitävä noiden julkisten pöytäkirjain kanssa; tässä suhteessa on siis hänen kertomuksensa täysin luotettava; mutta kertomuksen monet yksityiskohdat perustuvat ainoastaan siihen, mitä hän itse sanoo nähneensä ja kuululleensa.

MARK TWAIN.

ENSIMMÄINEN KIRJA

Sieur Louis de Conte kertoo veljensä pojille ja tyttärille sekä heidän lapsilleen ja lastenlapsilleen Johannan lapsuudesta.

Ensimmäinen luku

Nyt on vuosi 1492. Olen kahdeksankymmenen kahden vuoden vanha. Tapahtumat, joista nyt aijon teille kertoa, olen itse lapsena ja nuorena ollessani nähnyt ja kuullut.

Kaikissa lauluissa ja taruissa, joita te Johanna d'Arcista luette, laulatte ja tutkitte, ja jotka äsken keksityn kirjapainotaidon avulla ovat levinneet koko maailmaan, mainitaan hänen nimensä rinnalla minun, vapaasukuisen herran, Louis de Conten nimi. Olin hänen aseenkantajansa ja kirjurinsa. Seurasin häntä alusta loppuun asti.

Kasvoin samassa kylässä kuin hän. Leikin lapsena hänen kanssaan joka päivä, niinkuin te nyt leikitte kasvinkumppanienne kanssa. Nyt kun koko maailma ylistää hänen nimeänsä, tuntuu teistä ihmeelliseltä, että kertomukseni ovat tosia. Mutta tosia ne sittenkin ovat.

Olin hänen leikkitoverinsa ja sitten seurasin häntä sotaan. Vielä tänäkin päivänä muistan hänet kauniina ja puhtaana, muistan tuon hennon olennon, kun hän Ranskan armeijan etunenässä istui ratsunsa selässä, kumartuneena hevosen kaulaa kohti, tukka liehuen tuulella, hopeankirkkaalla miekalla raivaten tietä sodan kuumimpaan tuoksinaan, joskus kadoten näkyvistä keskellä hevosten päitä, kohotettuja aseellisia käsivarsia, kilpiä ja liehuvia höyhentöyhtöjä. Seurasin häntä loppuun asti; ja kun tulivat nuo synkät päivät, joiden varjo ijäti kirouksena painaa hänen murhaajainsa muistoa, samoin kuin Ranskan kansaa, joka toimettomana antoi ilkityön tapahtua, sain viimeisenä puristaa hänen kättänsä.

Vuodet vierivät. Näky tuon ihmeellisen tytön elämän meteorin kaltaisesta loistosta Ranskan sotataivaalla ja sen sammumisesta polttorovion savupatsaisiin, vaipui yhä syvemmälle muistojen maailmaan ja nousee sieltä jälleen ihmeellisenä, kirkkaana ja ylevänä. Vihdoin käsitan hänet sellaiseksi kuin hän oli – jaloimmaksi ihmiseksi, mitä maailmassa on elänyt, ellemme ota lukuun itse maailman Vapahtajaa.

Toinen luku

Minä Louis de Conte olen syntynyt Neufchâteaussa 6 päivänä tammikuuta 1410, kaksi vuotta ennen Johannan syntymistä Domrémyssä. Vanhempani olivat vuosisadan alkupuolella Parisin lähitienoolta muuttaneet tähän kaukaiseen seutuun. Isäni kuului Armagnac puolueeseen, joka puolusti meidän omaa, laillista, ranskalaista kuningastamme, joskin tämä siihen aikaan oli heikko ja tarmoton. Burgundilainen puolue taas oli englantilaisten liittolainen. Sillä oli valta ja se kohteli hirmuhaltijan tavoin kaikkia, jotka eivät sen valtaan taipuneet. Isältäniikin olivat nämä puoluelaiset ryöstäneet kaiken muun, paitse hänen aatelisvaakunaansa, ja köyhänä, murtuneena miehenä hän asettui Neufchâteauhon, missä hän kuitenkin hyvin viihtyi, koska hän siellä sai elää verraten rauhallisissa oloissa.

Parisissa kulki siihen aikaan pitkin katuja joka yö aseellisia joukkoja, jotka huutaen ja kiroten hävittivät, polttivat, murhasivat ja häpäisivät ketä ja mitä tahtoivat eikä kukaan uskaltanut heitä vastustaa. Auringon noustessa nähtiin hävitettyjä asuntoja, suitsevia raunioita ja rosvojoukkojen kauheasti silpomia ja varkaiden paljaaksi riistämiä ruumiita.

Ei kukaan uskaltanut niille toimittaa kristillistä hautausta, sillä kielletty oli ketään julkisesti hautaamasta, jotta kansa ei muka peljästyisi niitä monia kuolemantapauksia ja joutuisi epätoivoon. Ruumiit mätänivät siinä, mihin olivat kaatuneet ja niistä levisi ilmaan pahaa löyhkää, josta seurasi rutto ja monenlaiset taudit; ihmisiä kuoli kuin kärpäsiä ja niitä haudattiin salaa yön aikana.

Kaiken tämän lisäksi oli Ranskassa niin kova talvi, ettei moista sanottu olleen viiteensataan vuoteen. Nälkää, ruttoa, murhaa ja lunta – kaikki nämä vaivat rasittivat yht'aikaa Parisin asukkaita. Kuolleita makasi joukottain kaduilla ja susia tunkeutui selvällä päivällä ruumiita repimään.

Ranskassa vallitsi kova aika, koettelemusten ja nöyryytysten aika. Englantilaisten petomaiset hampaat olivat iskeneet Ranskan sydämeen ja he olivat imeneet sen verta jo viisi kahdeksattakymmentä vuotta ja enemmänkin aikaa. Kaikista kärsimyksistään ja tappioistaan oli Ranskan kansa niin hätäntynyt, että puheenparreksi oli käynyt, kuinka ranskalaiset pakenivat jo nähtyäänkin englantilaisen sotajoukon.

Ollessani viisivuotias kohtasi Ranskaa uusi kova onnettomuus, Azincourtin taistelu. Englannin kuningas tosin palasi maahansa nauttimaan voittonsa kunniaa, mutta voitetun Ranskan hän jätti julmien Burgundien palveluksessa olevain rosvojoukkojen riistettäväksi, jotka kaikkialla kulkivat ryöstäen ja hävittäen maata. Tämmöinen joukko tuli eräänä yönä Neufchâteauhon ja palavan kattomme valossa näin kaikki lähimmät omaiseni ja rakkaimpani – paitse vanhinta veljeäni, joka oli jäänyt hoviin – julmimmalla tavalla murhatuiksi. Vaikka olivat rukoilleet armoa, olivat murhaajat vain ivailen nauraneet heidän surkeuttaan ja pilkanneet heidän hätäänsä ja kuolintuskiansa. En tiedä, kuinka eivät minua huomanneet, niin että pääsin pakoon. Kun olivat menneet, ryömin piilopaikastani ja vietin yöni kuolleiden ja kuolevain joukossa, itkien palavan talomme edustalla.

Sitten minut lähetettiin Domrémyhin, siellä olevan papin luo, jonka emännöitsijästä sain rakkaan kasvatusäidin. Pappi opetti minua lukemaan ja kirjoittamaan. Paitse häntä ja minua ei koko kylässä ollut ketään kirjoitus- ja lukutaitoista henkilöä. Tuo hyvä pappi – nimeltään Guillaume Fronte – asui aivan kirkon juuressa, ja kirkon toisella puolella oli Johannan vanhempain puutarha. Perheeseen kuului isä Jacques d'Arc, hänen vaimonsa Isabelle Rome, kolme poikaa, Jacques, joka siihen aikaan oli kymmenen vuotias, Pierre kahdeksan ja Jean seitsemän vuoden vanhat. Johanna oli minun tullessani kylään melkein neljän vuoden ja hänen sisarensa Catherine vuoden vanha. Kaikki nämä lapset olivat kohta alussa leikkitovereinani ja rakkaimpia ystäviäni. Toisista yhdenikäisistäni muistan Pierre Morelin, Etienne Rozen, Noel Rainguessonin ja Edmond Aubreyn, jonka isä siihen aikaan oli kylänvanhin, sekä myöskin kaksi tyttöä, jotka olivat Johannan parhaita ystäviä ja kasvinkumppaneita: toisen nimi oli Haumette ja toinen oli pikku Mengette. He olivat talonpoikaistytöjä niinkuin Johannakin ja joutuivat sitten naimisiin tavallisten talonpoikain kanssa,

mutta myöhemmin ei kukaan vieras kylässä, joskin oli kuinka korkea ja ylhäinen, ollut käymättä näiden köyhäin, vanhain vaimojen luona, jotka nuorina olivat saaneet olla Johanna d'Arcin ystäviä.

Kaikki olivat he hyviä, hurskaita ja tottelevia lapsia, ystävällisiä toisilleen ja alamaisia vanhemmilleen ja papille, niinkuin oikean nuorison tulee olla. Kirkon oppiin he yksinkertaisesti uskoivat ja luottivat, niinkuin heidän vanhempansa sen heille olivat opettaneet. Juhana Hussin aatteista ja paavien riidoista eivät kaukaisen Domrémy'n asukkaat silloin vielä mitään tienneet. Koko kylän asukkaat kuuluivat isänmaalliseen Armagnac puolueeseen. Me lapsetkaan emme mitään maailmassa niin vihanneet kuin kansamme vihollisia, englantilaisia ja burgundeja ja kaikkea, mikä heihin kuului.

Kolmas luku

Meidän kylämme ei muuten missään suhteessa eronnut toisista senaikuisista, saman seudun kylistä. Kujat olivat pitkät ja mutkaiset ja leveäräystäiset olkikatot suojasivat huoneita sateilta ja tuulilta. Akkunain asemesta oli seinissä aukot, joiden eteen yöksi vedettiin laudat, lattiat olivat savesta ja huonekalut hyvin alkuperäiset. Asukkaiden pääelinkeinona oli lampaan- ja karjanhoito; nuorison aika kului tavallisesti paimenessa.

Seutu oli ihana. Kylän edustalla levisi kukkia kasvava tasanko Meuse virtaan asti; kylän takana yleni maa vähitellen ja ylimpänä kasvoi suuri tumma tammimetsä, missä ennen oli oleskellut rosvoja ja missä monta murhaa oli tehty, jonkätähden meidän lasten mielestä sillä paikalla oli kamala viehätöksensä.

Oli siellä myöskin ennen muinoin oleskellut monta kauheaa lohikäärmettä, joista meidänkin aikoinamme paljon puhuttiin. Vielä nytkin siellä oleskeli yksi semmoinen. Sanottiin, että se oli raakapuun pituinen ja täysi-ikäisen miehen vahvuinen. Sitä peittivät suuret suomukset, sillä oli punaiset silmät, isot kuin tinalautaset ja haarainen pyrstö kuin ankkurin sakara. Tämän lohikäärmeen sanottiin olevan väriltään vaaleansinisen, selässä kultaiset pilkut ja juovat, mutta kun ei kukaan sitä ollut nähnyt, niin tämä oli vain arvelua. Olkoon asian laita miten tahansa, se vain on varmaa, että tämä lohikäärme ainakin kerran lähestyi kylää, mutta Jumala varjeli niin, ettei se saanut vahingoittaa ihmisiä eikä eläimiä. Pierre Morel, joka yksin oli lähtenyt metsään, tunsu näet myrkyllistä tulikiven hajua, jota semmoisista hirviöistä lähtee, ja pakeni minkä ehti sekä varotti kylän asukkaita.

Muinaisina aikoina oli satoja uroita maailman ääristä kokoontunut tänne taistelemaan lohikäärmeen kanssa, saadakseen palkinnon niinkuin saduissa kerrotaan, mutta jo meidän aikoinamme olivat sellaiset sankarityöt käyneet vanhanaikuisiksi. Sen sijaan ryhtyi tuo hurskas Guillaume isä karkottamaan petoa. Hän järjesti sitä varten komean juhlakulkueen, jossa ihmiset vihittyine vahakynttilöineen, suitsutusastioineen ja vihkivesineen kulkivat pitkin metsän reunaa lukien hartaita rukouksia ja anoen pyhän neitsyen suojelusta. Vähän väliä pappi itse voimakkain sanoin manasi lohikäärmeen pakosalle kylästä. Tästä hetkestä oli tuo kauhea peto kadonnut, vaikka tosin muutamat luulivat yhä edelleen tuntevansa pahaa tulikiven hajua metsässä.

Eräällä kedolla Vaucouleursiin vievän tien varrella kasvoi äärettömän iso ja kaunis tammipuu, jonka varjoisat oksat levisivät laajalle. Aivan puun juurella lorisoi kirkas lähde, ja kun kesä tuli, lähtivät kaikki kylän lapset sinne, niinkuin oli ollut tapana jo kuudetta sataa vuotta, laulamaan ja hyppelemään puun varjossa ja nauttimaan ihanan lähteen virvottavaa vettä. Usein sitoivat he kukista seppeleitä, joita ripustivat puuhun ja lähteen partaalle miellyttääkseen haltijoita ja keijukaisia, jotka sillä paikalla oleskelivat ja jotka kiitollisina heidän osottamastaan ystävyystä aina pitivät veden lähteessä kylmänä ja kirkkaana ja karkottivat kaikki käärmeet ja myrkylliset matelijat sen lähitienoolta. Kylän nuorison ja haltijain välillä vallitsi siis rauha ja sopu muinaisista ajoista saakka – ja kun joku lapsi kuoli, sanottiin, että metsänhaltijat surivat sitä yhtä paljon kuin lapsen omat leikkitoverit sekä ripustivat yön aikana pienen seppeleen lakastumattomista kukista puun alle, sille kohdalle, niissä lapsi tavallisesti istui. Tämän olen omin silmin nähnyt ja voin vakuuttaa sen todeksi.

Huomattava on, että kaikkia lapsia, jotka kasvoivat Domrémyssä, sanottiin vanhastaan "Puun lapsiksi", ja tuo nimi oli heille rakas ja kallis, koska sitä seurasi ihmeellinen ja salaperäinen lahja – semmoinen, että kun joku noista Puun lapsista oli lähellä kuolemaa, ilmestyi puu hänelle vihantana ja kauniina kuin parhaana kesän aikana – jos nimittäin sen ihmisen sielu oli saanut Herran armon. Toiset sanoivat tosin, että näky oli kahtalainen – että puu vuotta tai paria ennen sen ihmisen kuolemaa, jonka sielu oli synnin ja pahuuden kahleissa, ilmeni varoituksena, mutta että se oli silloin paljas ja alaston kuin talvella ja että silloin syntisen valtasi sanomaton kauhu ja katumus. Sille, joka sitten teki parannuksen, näyttäytyi puu jälleen kuolinhetkellä kaikessa kesäisessä ihanuudessaan, mutta ellei parannusta tehty, ei puutakaan nähty ja silloin tiesi sielu raukka ijankaikkiseen kadotukseen

joutuvansa. Toiset kuitenkin sanoivat, että näky ilmestyy vain kerran, ja ainoastaan niille, jotka puhtaina ja viattomina kuolevat kaukaisella maalla, kipeästi kaivaten jotain muistoa rakkaasta, etäällä olevasta kodista.

En tiedä kuinka lieenee, mutta sen vain tiedän, että kun Puun lapset kaukaisella maalla tuntevat kuoleman lähestyvän, kääntävät he – kun heidän sielunsa on saanut rauhan Jumalassa – himmeät kaipaavat katseensa kotia kohti ja näkevät silloin ikäänkuin pilvien lomitse tuon ihmeellisen puun kevätvihantana loistavan kultaisessa päivänpaisteessa; he näkevät kukkakedon joen rantaan asti ja hengittävät vielä kerran kotikukkain suloista tuoksua. Näky katoaa pian – mutta he ymmärtävät merkityksen! – ja kuolevan ympärillä seisijat näkevät myös hänen kirkastuneista katseistaan, että taivaasta tuli hänelle toivottu sanoma. Minäkin vanhana ja murtuneena odotan iloisena luottaen sitä hetkeä, jolloin Herra minut luokseen kutsuu – sillä minullekin on suotu armo, että olen saanut nähdä puun. Olen sen nähnyt ja pääsen kohta rauhaan.

Vanhastaan on ollut tapana, että lapset hyppiessään piirissä Haltijapuun ympärillä ovat laulaneet puun laulua nimeltä *La chanson de L'Arbre Fée de Bourlemont* [suomeksi: Bourlemontin Haltijapuun laulu]. Sitä lauletaan vanhalla kauniilla säveleellä, jota kaikki lapset ovat kuulleet äitinsä hyräilevän ja joka minun korvissani on soinnut kaiken ikäni lohdutukseksi ja iloksi, kun sydäntäni surut ja huolet ovat painaneet.

Ei yksikään muukalainen saata ymmärtää laulun merkitystä maanpakolaisuudessa oleville puun lapsille ja kuinka se kautta aikain on heitä lohduttanut ja vahvistanut, muistoon johdattaen kaukaista, rakasta, rauhallista ja ihanaa kotia.

Haltijapuun laulu.

Kuin vihanta sun latvas on!
Arbre Fée de Bourlemont,
Sä otit lasten kyyneleet
Ja kuulit heidän huokaukset,
Näin lohdun toitt
Ja ilon soit,
Taas sydämmiinsä lämmön loitt.

On runkos suora, mutkaton,
Arbre Fée de Bourlemont.
Lasten lempi, rakkaus
On kautta aikain aina uus,
He lauluillaan
Ja riemuillaan
Sun pilviin saivat kohoomaan.

Ain' muistos ompii verraton,
Arbre Fée de Bourlemont!
Sun ihanuutes iloittaa
Ja murheissakin lohduttaa,
Kun kaukana
Ja vieraana
On meistä armas kotimaa.

Tuon laulun olen Johannan kanssa laulanut monta, monta kertaa, ja sentähden on se minulle vieläkin paljon rakkaampi ja kalliimpi kuin se muutoin olisi.

Haltijat olivat siellä vielä meidän aikanamme, vaikka emme koskaan niitä nähneet. Sillä noin sata vuotta ennen sitä aikaa Domrémy'n pappi, joka oli ankara herra eikä niin hyväsydäminen kuin Guillaume isämme, oli pitänyt juhlallisen messun puun alla ja manannut kaikki metsän haltijat ja peikot paholaisen joukkona pannaan. Sitten hän ankarasti kielsi niitä näyttäytymästä kellekään ihmiselle ja jos eivät tottelisi, uhkasi hän karkottaa heidät ainiaaksi koko paikkakunnalta. Mutta näkymättöminä henkinä, niinkuin jo sanoin, suojelivat ne vieläkin puuta, pitivät veden lähteessä kirkkaana ja ajoivat pois kaikki myrkylliset eläimet ja pistävät hyönteiset sen läheisyydestä, niinkuin kaikki siihen aikaan hyvin huomasimme.

Neljäs luku

Talvi-iltoina istuimme usein yhdessä vanhan Jacques d'Arc'in suuressa tuvassa, missä iloinen tuli loimusi liedellä ja missä nuoret leikkivät ja lauloivat ja vanhat kertoivat ihmeellisiä satuja ja tarinoita myöhään yöhön.

Eräänä talvi-iltana – jota talvea vielä vuosien perästä mainittiin kovaksi talveksi – olimme jälleen tavallisuuden mukaan sinne kokoontuneet. Ulkona vinkui ankara myrsky ja lumiräntää satoi lakeisesta alas. Minusta tuntui hauskalta kuunnella tuulen pauhua, kun itse sai istua suojassa ja lämpimässä. Meillä oli suojaa ja lämmintä, ja puhe, laulu ja nauru kaikuivat tuvassa. Sitten saimme illalliseksi lämmintä puuroa ja papuja ja voitaleipää, ja ruokahalu oli kaikilla hyvä.

Pieni Johanna istui puurokuppeineen erillään eräässä nurkassa kaikkein elätti-eläintensä keskellä, joille hän jakoi ateristaan. Hänellä oli paljon semmoisia hoidettavia, sillä kaikki kodittomat kissat, loukkaantuneet koirat ja onnettomat eläimet turvautuivat häneen, linnut ja metsäeläimetkään eivät häntä peljänneet, vaan arimmatkin niistä ikäänkuin aavistivat, että hän oli niiden ystävä. Hän puolestaan oli niille kaikille vierasvarainen, sillä kaikki eläimet olivat hänelle yhtä rakkaat, koska olivat ihmistä heikompia ja avuttomampia. Hän tosin antoi niiden vapaasti tulla ja mennä, mutta ne viihtyivät hänen seurassaan niin hyvin, etteivät tahtoneet poiskaan lähteä. Vanha Jacques tosin ärisi nähdessään noita joutavia syöttiläitä, mutta hänen vaimonsa sanoi, että Herra itse oli antanut lapselle sellaisen mielen ja ettei niitä sentähden saanut pois karkottaa. Ja tyttö sai siis olla rauhassa lemmikkeineen, ja siinä hän nyt istui, kanit, oravat, linnut, kissat ympärillään, kaikki hyvässä sovussa.

Kun näin istuimme yhdessä, koputettiin ovelle. Ja sisään astui kulkija – laiha ja huonoissa vaatteissa oleva kerjäläinen, jommoisia näinä sota-aikoina paljon liiuskeli. —

Hän kopisteli jalkojaan, pudisti lunta huonoista vaatteistaan, katseli sitten nälkäisenä esillä olevaa ruokaa, tervehti nöyrästi ja sanoi, että hyvältä tuntui tämmöisenä iltana istua loimuavan valkean ääressä hyvässä suojassa ystäväin seurassa, – ja että Jumala armahtakoon kodittomia, joiden täytyy kulkea ulkona kylmässä ja pimeässä.

Ei kukaan vastannut hänelle sanaakaan tervehdykseksi, ja kun hän katseli ympärilleen, rupesi hänen leukansa vapisemaan ja hän peitti kasvonsa käsiinsä ikäänkuin salatakseen liikutustaan.

"Istu paikoillasi!"

Näin ärjäsi vanha Jacques d'Arc Johannalle, joka seisoj vieraan edessä ja tarjosi hänelle puurokuppiansa. Mies sanoi:

"Jumala kaikkivaltias sinua siunatkoon, rakas lapsi!" ja sitten kyyneleet juoksivat pitkin hänen poskiaa, mutta hän ei uskaltanut ottaa puuroa.

"Etkö sinä kuule? Istu paikoillasi, sanon!"

"Isä, hänen on nälkä – etkö näe, että hänen on nälkä", sanoi vain Johanna.

"Tehköön sitten työtä. Tuollaiset kulkijat syövät meidät puti puhtaiksi, että meidän on kohta lähteminen talosta; olen sanonut, etten sitä enää kärsi. Hän näyttää oikein rosvalta – mene paikoillesi, sanon minä."

"Isä, hänellä on nälkä – hän saa minun puuron – minä en enää tarvitse mitään."

"Vai et sinä tottele – roistot ja laiskat eivät tarvitse apua kunnon ihmisiltä, jotka itse saavat hankkia ruokansa. Meillä on kyllin köyhiä omassa kylässämme. Kuuletko, Johanna?"

Tyttö laski kupin käsistään ja meni isän luo.

"Jos sen kiellät, isä, täytyy minun totella, mutta ajattele ensin vähän, – tuon miesraukan *vatsa* on nälissään, eikä se ole tehnyt mitään pahaa, jos hän itse olisikin huono ihminen. Isä rakas anna – ."

"Sinä et ymmärrä, lapsi. Tee niinkuin käsken."

Mutta nyt rupesi Aubrey, kylänvanhin puhumaan. Hänellä oli hyvä puhelahja ja selittäminen ja väittelemineen olivat hänen mielitekojaan, koska hän muka silloin sai jokaiselle näyttää mestaruuttaan puhujana. Nyt hän nousi, nojasi kättänsä pöytään ja sanoi:

"Tässä asiassa olen toista mieltä kuin sinä, arvoisa veljeni, sekä ryhdyn tämän arvoisan seuran edessä todistamaan", hän nyökäytti päätään vakuuttavasti, "ettei lapsen äskeinen lausunto suinkaan ole niin järjetön kuin se ajattelemattomasta katselijasta näyttää. Sillä pitäisihän olla kyllin todistettu ja näytetty, että miehen pää yksin hallitsee koko ruumista. Vai onko täällä ketään, joka tämän taitaa kieltää?" Hän katseli jälleen ympärilleen, mutta ei kukaan ruvennut häntä vastustamaan. "Siis hyvä – mitään erityistä ruumiinosaa ei saata pitää vastuunalaisena niistä teoista, joita se toimittaa pään käskystä; siis on *pää* yksin vastuunalainen niistä rikollisista töistä, joita ihmisten jäsenet toimittavat, oli se sitten käsi tai jalka tai joku muu ruumiinjäsen. Hyvä, otaksukaamme nyt, että hiilihanko tuolla, arvoisa veli, kaatuu jalallesi ja siten tuottaa sinulle kipua tai pakotusta. Tuleeko mielestäsi siis rangaista sitä siitä vahingosta, minkä se on tehnyt? – Ei suinkaan. Missä vapaata tahtoa puuttuu, siinä ei myöskään ole edesvastuuta. Olenko oikeassa vai väärässä?" Vastauksena kuului myöntävä hyminä, toinen nykäsi toistaan ja kuiskasi, ettei kukaan osannut niin hyvin selittää asiaa kuin kylänvanhin. – "Nyt siis, arvoisa veli ja korkeasti kunnioitetut läsnäolijat, itse riita-asiaan, nimittäin vatsan ja pään keskinäiseen suhteeseen ja osallisuuteen edesvastuusta. Nyt tahtoisimme huomauttaa tässä suhteessa vatsan ja ennen mainitun hiilihangon suurta yhtäläisyyttä. Minun täytyy pyytää kunniallista yleisöä ottamaan tämän tarkasti huomionsa. Voikohan vatsa lujasti päättään ja vapaasta tahdostaan murhata? – Voiko se varastaa? – Tehdä murhapolttoa? – Ei, ja taas ei. No – huomaa nyt! – *Voikohan hiilihanko tehdä kaikkea tätä?* – Ei suinkaan." Yhä selvempää ihmettelyä kuului. "Siis, hyvät ystävät ja kylänmiehet – vatsa ei voi lujasti päättään ja vapaaehtoisesti tehdä rikosta, eikä sitä siis saata pitää siitä vastuunalaisena – siitä olemme yksimieliset. Joka siis oli todistettava: vatsaa ei koskaan voi pitää rangaistuksen alaisena niistä rikoksista, joita pää mieltii ja panee toimeen. Josta seuraa: – että suurinkin rikollinen ja häpeällisin rosvo saattaa omistaa viattoman, puhtaan ja turmelemattoman vatsan, ja samoin: että meidän hyvinä kristittyinä ja armeliaina ihmisinä tulee sekä ravita nälkäistä vatsaa, joka syntisen ruumiissa säilyy, että myös tehdä se ilolla, kun ajattelemme, kuinka viattomana ja nuhteettomana mainittu vatsa on voinut olla kaikissa kiusauksissa ja sille vastenmielisissä oloissa. Olen puhunut."

Näiden sanain vaikutus oli erinomainen. Kaikki nousivat, taputtivat käsiään, tunkeutuivat hänen ympärilleen kyynelsilmin ja vakuuttivat kovalla äänellä, etteivät koskaan olleet kuulleet kauniimpaa, todempaa ja enemmän sydämmeän käypää puhetta. Jacques isäkin oli liikutettu ja huudahti:

"Anna hänelle puuro, lapseni!"

Mutta Johanna oli hämillään eikä tiennyt mitä tehdä, sillä hän oli aikaa sitten antanut miehelle kuppinsa ja tämä oli jo syönyt puuron tarkkaan. Kun häneltä kysyttiin, miksi hän ei ollut odottanut, sanoi hän vain, että miesraukan vatsa oli niin nälkäinen, ettei hän voinut odottaa, koska hän ei tiennyt, mitä sitten päätettäisiin – ja tässähän lapsi teki hyvästi ja viisaasti.

Mies ei kuitenkaan ollut mikään rosvo, hän oli hyvä ihminen, vaikka köyhä ja onneton, niinkuin moni muu Ranskassa siihen aikaan. Kun hän oli saanut vatsansa täyteen, aukenivat hänen kielensä siteet ja hän rupesi kertomaan kaikesta, mitä oli nähnyt ja kokenut. Hän oli vuosikausia ollut sodassa ja hänen kertomuksensa innostutti jokaisen isänmaallista mieltä, sydämmet alkoivat sykkiä ja veri juoksi kiivaammin suonissamme. Sitten kertoi hän Ranskan kunniakkaasta muinaisajasta, ja hengessä näimme kahdentoista ritarin jättiläishaamut, kuulimme lukemattomien vihollisjoukkojen kulkevan ohitsemme, ja näimme tuon pienen sankarijoukon taistelevan heitä vastaan ja kaatavan vihollisia kuin niittomies kaataa viljaa. Koko Ranskan tarumaaailman ihmeelliset, mainehikkaat urotyöt astuivat eteemme. Näimme milloin minkin mahtavan sankarin nousevan satuajan hämäryydestä, näimme heidän mies mieheltä kaatuvan, kunnes vain viimeinen oli jälellä, – hän, joka ei tuntenut pelkoa, Roland, jota ylistetään "Laulujen laulussa", jota ei kenkään ranskalainen voi innostumatta kuunnella, sillä se herättää yleisiä aatteita ja isänmaanrakkautta. Me näimme hänen taistelunsa ja hänen ihanan

sankarikuolemansa. Ja kun kertoja lopetti, vallitsi hiljaisuus huoneessa, missä istuimme henkeämme pidättäen, avonaisin huulin kiintyen joka sanaan. Oli hiljaista kuin taistelukentällä, missä sankari kuolleiden keskellä oli hengittänyt viimeisen huokauksensa.

Tämän juhlallisen äänettömyyden vallitessa asetti vieras hyväillen kätensä Johannan pääläelle ja sanoi:

"Jumala sinua siunatkoon, rakas lapsi, olet tänä iltana pelastanut minut kuolemasta – nyt annan sinulle palkinnon, ainoan, minkä köyhyydessäni voin antaa." Ja nyt korotti hän äänensä ja rupesti laulamaan. Kauniimpaa, liikuttavampaa ääntä en milloinkaan ole kuullut. Hän esitti Rolandin laulun.

Ajatelkaa, kuinka tämä vaikutti ranskalaisiin kuulijoihin, jotka jo edeltäkäsin olivat haltioissaan ihmeellisistä tarinoista. Mitä oli kaunopuheisuus näiden sävelten rinnalla? Kaikki nousivat yhtenä miehenä seisomaan, posket hehkuivat ja silmät loistivat kyynelten vuotaessa; tahtia nyökytettiin nuottiin ja rinta kohosi ja painui ja kuului ihastushuutoja ja huokauksia. Ja kun hän ehti viimeiseen säkeistöön, ja Roland makasi maassa kuolevana, yksin, ja kohotti kätensä korkeuteen, Jumalan puoleen lausuen kalpeille huulineen viimeisen, kauniin rukouksensa, silloin puhkesivat kaikki äänekkäisiin nyhkytyksiin ja valitushuutoihin. Mutta kun viimeinen voimakas sävel oli kaikunut ja laulu loppui, silloin kaikki kiirehtivät laulajan luo ja innostuksissaan kiittivät ja syleilivät häntä. Mutta Johanna oli ennen muita ehtinyt hänen luokseen, kiertänyt kätensä hänen kaulaansa ja suuteli häntä suutelemistaan.

Myrsky riehui ja lumi tuiskusi yhä ulkona, mutta mitä siitä! —

Täällä sai vieras kodin siksi aikaa kun hän tahtoi kylässä viipyä.

Viides luku

Kaikilla meillä lapsilla oli liikanimet, jotka saimme pitää koko elinaikamme – mutta Johannalla oli niitä ainakin puoli tusinaa ja ne sopivat hänelle kaikki. Useimmat maalaistytöt ovat ujoja, mutta Johannan ujous oli erinomainen; hän punehtui äkkiä ja oli niin arka ja hämillään vierasten läsnäollessa, että jo pienenä nimitimme häntä "ujoksi Johannaksi". Olimme kaikki isänmaan ystäviä, mutta häntä nimitettiin "isänmaalliseksi", koska lämpimimmät tunteemme maatamme kohtaan olivat kylmät hänen tunteittensa rinnalla. Kun hän sitten kasvoi lapsesta neitoseksi, ruvettiin häntä kylässä sanomaan "kauniiksi Johannaksi", ja sekin nimitys oli oikea, sillä kauniimpaa ja suloisempaa olentoa ei kukaan ollut nähnyt. Annoimme hänelle vielä yhden nimen, ja se oli – "rohkea".

Olimme nyt niin vanhoja, että tiesimme yhtä paljon kuin täysikäiset siitä tuhoavasta sodasta, joka riehui pohjoisen ja lännen puolella rauhallisesta kylästämmä, ja useimmat meistä seurasivat vilkkaasti kaikkea, mitä tapahtui tuossa levottomassa maailmassa ja mistä pyhiinvaeltajat ja kulkijat meille toivat sanomia. Oli tiistai-iltapäivä alkukesästä, jolloin tavallisuuden mukaan olimme kokoontuneet puun alle hyppimään ja laulamaan.

Äkkiä huudahti pikku Mengette:

"Kas! – kas! – mikä tuo on?"

Hyppy taukosi heti ja kaikki kokoontuivat läähättäen ja hikisinä yhteen tuijottaen tarkasti kylään päin.

"Se on musta lippu."

"Niin todellakin! – Mitä se mahtaa merkitä?"

"Varmaankin jotakin suurta onnettomuutta."

"Mutta mitä?"

"Kysy tuolta, joka sitä kantaa. Hän tulee tännepäin."

"Hän juoksee kiivaasti – kuka se on?"

Näin kaikki kysyimme ja vastasimme. Kohta näimmekin, että lipunkantaja oli Etienne Roze, jota tavallisesti sanoimme "Auringon ruusuksi", koska hänellä oli suuri keltainen tukka ja pyöreät rokonarpiset kasvot. Hän kulki kiivaasti ylös mäenrinnettä ja nosti aina välillä surulippuaan korkealle ilmaan ja heilutti sitä kuin merkiksi meille. Lippuna oli musta esiliina solmittuna pitkän tangon nenään. Kaikki odottivat häntä kiihkeinä ja levottomina. Vihdoin hän oli perillä. Hän työnsi lipputangon pystyyn maahan ja lausui läähättäen:

"Seiso siinä niinkauvan kun vedän henkeäni. Ranska ei nyt tarvitse muuta lippua."

Kuolonhiljaisuus vallitsi – ei kukaan uskaltanut kysyä.

"Huonoja uutisia on tullut kylään. Troyesissa on tehty sopimus Ranskan, Englannin ja Burgundin välillä. Ranskanmaa on petetty ja luovutettu vihollisille. Burgundin herttua ja tuo paha kuningatar Isabella ovat siitä sopineet. Englannin Henrik kuuluu menevän naimisiin Ranskan Katarinan kanssa. – "

"Mahdotonta! – meidän prinsessamme ja Azincourtin teurastaja! – Et ole kuullut oikein."

"Jos ette tätä usko, niin vielä vähemmin saatatte uskoa sitä, että se lapsi, joka syntyy tästä avioliitosta – vaikka se olisi tyttölapsi – on perivä sekä Englannin että Ranskan kruunun ja että hänen sukunsa aina on hallitseva molempia valtakuntia."

"Se nyt on varmaan valhe, sillä se on vasten saalalaista lakia", keskeytti Edmond Aubrey painavasti. Hän oli kylänvanhimman poika ja luuli siis tietävänsä siitä asiasta enemmän kuin muut. Me nimitimme häntä "Paladiniksi" [vaeltava ritari], koska hän usein kehuskellen puhui siitä, mitä aikoi tehdä aikamieheksi tultuaan ja kuinka karkottaisi sotajoukkoja pakosalle.

"Anna hänen puhua loppuun", sanoi Haumette. "Jos hänen kertomuksensa eivät ole tosia, niin sitä parempi. Mutta kuinka sitten, Etienne?"

"Ei ole paljon lisättävää. Meidän vanha kuninkaamme Kaarle seitsemäs hallitsee kuolemaansa asti; sitten on Englannin Henrik hallitseva Ranskaa, kunnes hänen lapsensa tulee niin vanhaksi, että –"

"Hän Ranskan hallitsijaksi. – Teurastaja? – Se on valhe – suuri valhe!" huusi Paladin. "Ja mihin joutuu meidän oma perintöprinssimme? – Mitä sopimuksessa hänestä on päätetty?"

"Ei mitään. He ottavat vain häneltä kruunun ja lähettävät hänet maanpakolaisuuteen."

Kaikki huusivat nyt yhteen ääneen, että se oli mahdotonta.

"Kuninkaan täytyy tietysti kirjoittaa nimensä sopimuskirjan alle, jotta se olisi laillinen – ja sitä hän ei suinkaan koskaan tee – koska se tekee hänen oman poikansa perinnöttömäksi."

Auringonruusu sanoi: "Mutta kuningatar – ettekö luule, että hän kirjoittaa semmoisen sopimuksen alle? –"

"Tuo kyykäärme – hän tekee mitä tahansa; ei ole niin kurjaa tekoa, mihin hän ei suostuisi saadakseen oman tahtonsa täytetyksi – ja hän halveksii poikaansa. Mutta kuninkaan tulee kirjoittaa sopimuksen alle, muutoin ei se ole laillinen."

"Mutta kuningas – onhan hän –"

"Heikkomielinen – ja siksi me häntä vielä enemmän rakastamme, onnetonta miesraukkaa."

"Mutta heikkomielinen ihminen ei tiedä, mitä tekee – hän tekee vain, mitä toiset käskevät, ja kuningas on kirjoittanut sopimuskirjan alle."

"Kuka häntä on siihen pakottanut?"

"Sitä ei suinkaan tarvitse kysyä. Kuningatar tietysti."

Nyt nousi melu uudestaan – kaikki yhtäikaa panetellen kuningatarta.

Vihdoin sanoi Jacques d'Arc:

"On niin monta huhua liikkeellä, joista useimmat eivät ole tosia.

Toivokaamme, että tämäkin, häpeällisin kaikista sanomista on valhe.

Keltä olet kaiken tämän kuullut? –"

Me tuskin uskalsimme hengittää ja Johanna kalpeni – tuskaisina odotimme vastausta.

"Maxeyn pitäjän pappi on sen kertonut."

Me vedimme syvään henkeämme. Hän oli luotettava mies.

"Hän sanoi varmasti *tietävänsä*, että se oli totta."

Muutamat tytöistä rupesivat itkemään; pojat eivät saattaneet mitään puhua. Johannan kasvojen ilme muistutti kuoliaaksi haavottunutta eläintä. Eläin kärsii valittamatta; hänkään ei valittanut, mutta hän kärsi sitä enemmän. Vähitellen toiset tointuivat ja pojat rupesivat puhumaan. Noel Rainguesson lausui:

"Me emme koskaan tule täysikäisiksi! – kasvamme niin hitaasti, ja

Ranska tarvitsee juuri nyt sotamiehiä poistaakseen tuon häpeätahran."

"Minä vihaan tätä lapsimaisuutta", sanoi Pierre Morel, jota sanottiin "Korennoksi", koska hänellä oli pallisilmät. "Tässä täytyy odottaa, ja odottaa ja odottaa, kun toiset sotivat. Olisinpa sotamies!"

"Sen sanon teille, pojat, että omasta puolestani en kauvan aijo odottaa", alkoi Paladin. "Kohta minä lähden ja sitten saatte kuulla minusta, se on varma. Toiset kulkekoot jälkijoukossa, jos se heitä huvittaa – mutta minä tahdon olla eturinnassa, muuten jään pois!"

Tytötkin hehkuivat sotaista intoa ja Marie Dupont sanoi:

"Jospa minäkin olisin mies, niin lähtisin paikalla."

"Ja minä myös", sanoi Cecile Letellier kumarrellen kuin sotahevonen. "Minä en todellakaan lähtisi pakoon, vaikka koko Englannin sotajoukko tulisi vastaani!"

"Pyh!" sanoi Paladin, "kyllähän tytöt saattavat puhua, mutta jos tuhat tyttöä kohtaisi kymmenen sotamiestä, niin saataisiin nähdä, kuka pakoretkelle lähtisi. Eiköhän pikku Johannakin aijo sotamieheksi?"

Kaikki nauroivat, eikä Paladin voinut olla pitkittämättä:

"Ajatelkaa, kun hän hyökkäisi sotaan kuin vanha sotauros – kuinka vihollisen sotajoukot pelosta pakenisivat! – "

Näin hän pilkkasi ja laski leikkiä, jolloin toiset nauroivat, että olivat katketa, sillä mahdottomampaa ei saattanut kuvailla, kuin että tuo lempeä arka olento, joka ei madollekaan tehnyt pahaa eikä voinut nähdä verta, lähtisi sotaan. Hän, pieni raukka, istui siinä punehtuen ja hämillään toisten pilkasta.

Mutta äkkiä tapahtui jotakin, joka antoi asialle aivan toisen käänteän. – Kenenkään aavistamatta kurkisti Haltijapuun takaa kamala, tuskin ihmisen näköinen olento, jonka punaiset himmeät silmät tuijottivat meihin. Hänet me kaikki hyvin tunsimme ja jäykistyimme pelosta nähdessämme, että se oli mielipuoli Benoist, joka jollakin tavalla oli päässyt ulos rautahäkistään, missä häntä tavallisesti pidettiin, ja että olimme kuoleman hädässä – sillä tuo raivoisa mielipuoli ei murhanhalussaan säästännyt ystävää eikä vihollista.

Repaleisena, karvaisena ja siivottomana olisi hän peljästytännyt rohkeimmankin, kun hän hitaasti lähestyen, kirves suorana tuli meitä vastaan. Koko tuo iloinen joukko hajosi kuin akanat tuuleen huutaen ja valittaen. Kaikki pakenivat mikä minnekin, mutta Johanna pysyi paikoillaan. Hän vain nousi ja kääntyi mielipuolta kohti. Vasta metsän reunassa uskalsimme seisahtua ja katsella taaksemme – silloin sydämmemme jälleen kauhusta hämmästy. Johanna lähestyi vakaasti miestä, vaikka tämä kirveellä häntä uhkasi, kunnes oli aivan tuon hurjan edessä ja näytti puhuttelevan häntä. Maaailma musteni silmissäni enkä erottanut mitään. Kun jälleen selvisin, näin ihmeekseni, että Johanna käveli aivan hiljaa mielipuolen vieressä kädestä taluttaen häntä kyläänpäin ja toisessa kädessään pidellen hänen kirvestään.

Vähitellen hiipivät pojat ja tytöt piilopaikoistaan ja kokoontuivat puun alle katsellen noita kahta olentoa, kunnes he katosivat näkyvistä kylän ensimmäisen rakennuksen taakse. Silloin Johanna sai nimekseen "Rohkea".

Kun tulimme jälleen kylään, oli vaara ohi ja mielipuoli jälleen kiinni. Kaikki ihmiset olivat kokoontuneet pienelle torille, kirkon edustalle puhumaan tuosta merkillisestä tapahtumasta; sillä hetkellä olivat nuo häpeälliset valtiolliset uutiset unohduksissa. Vaimot syleilivät ja suutelivat pikku Johannaa ja itkivät ilosta, ja miehet taputtivat hänen päätänsä ja sanoivat, että hänen olisi pitänyt olla poikalapsi, sillä silloin hänestä olisi tullut kuuluisa urhoollinen sotilas. Itse näytti hän olevan hämillään tästä ylistyksestä ja koetti päästä pois ihmisten näkyvistä.

Kyläläiset rupesivat sitten kysymään meiltä tapahtuman yksityiskohtia, mutta meidän ei tehnyt mieli paljon selittää arkuuttamme ja niin vetäydyimme jälleen yksin erin puun alle, missä tapasimme Johannankin. Kokoonnuimme hänen ympärilleen ja kysyimme, kuinka hän oli uskaltanut olla niin rohkea. Hän vastasi kainosti:

"Tuo nyt ei ollut mitään erinomaista. Jos en olisi miestä tuntenut, olisi ollut aivan toista – mutta minä tunnen hänet ja hän minut ja hän rakastaa minua. Olen antanut hänelle ruokaa rautaristikon takaa, ja viime talvena, kun häneltä katkaistiin kaksi sormea, ettei olisi saanut tarttua ohikulkeviin, hoidin minä joka päivä hänen kättään, kunnes se parani."

"Niin, mutta oli se sentään vaarallista. Eikö hän uhannut lyödä sinua kirveellä?" arvelivat lapset.

"Kyllä hän uhkasi."

"Etkö peljännyt?"

"En – en juuri paljon, mutta vähän vain."

"Mutta, miksi et peljännyt?"

Hän mietti hetken, mutta vastasi vihdoin:

"Sitä en tiedä."

Kaikki nauroivat ja Cecile kysyi:

"Miksi et juossut pois niinkuin me muut?"

"Täytyihän jonkun jäädä. Jos häntä ei olisi saatu häkkiin, niin hän ehkä olisi jonkun tappanut ja silloin hänelle olisi tehty pahaa."

Kaikki olivat hetken ääneti ja luulen, että vähän jokainen mietti itsekseen, kuinka huonoja ja arkamaisia kaikki olimme olleet hänen rinnallaan, joka oli nuorin ja heikoin meistä kaikista. Koetin miettiä syytä, millä olisin voinut itseäni puolustaa, mutta vaikea oli sellaista keksiä. Vihdoin sanoi Noel Rainguesson:

"Jos olisin vähänkään ehtinyt ajatella, en tietysti olisi juossut tieheni. Mutta se tapahtui niin äkkiä – siinä se oli koko asia. En minä pelkää tuota mielipuoli raukkaa! – Jos hän olisi täällä, niin kyllä hänelle näyttäisin – "

"Saman sanon minä", jatkoi Pierre Morel. "Minä ajaisin hänet puuhun, ennenkun hän ehtisi aivastaakaan – uskokaa se! Jos hän vielä kerran tulee, niin – "

"Niin, minä menisin suoraan häntä vastaan, vaikka hänellä olisi sata kirvestä – kehui Paladin. Minä tekisin ja sanoisin – " ja niin hän pitkitti.

Kaikki toiset olivat myös sitä mieltä, ja pian he tiesivät, että toisella kertaa he välttämättä samallaisissa tapauksissa toimittaisivat varsin merkillisiä asioita – joka ajatus heitä lohdutti ja tyydytti.

Kuudes luku

Tähän asti oli elämämme kulunut rauhallisesti, vaikka sota riehui joka taholla ympärillämme ja ryöstävät ja hävittävät rosvojoukot, jotka kaikkialla kulkivat, olivat monta kertaa niin lähellä syrjäistä kyläämme, että öisellä taivaalla näimme onnettoman punaisen hohteen, joka todisti, että joku kylä tai maatalo oli pistetty tuleen; ja kaikki tiesivät tai kumminkin aavistivat, että kerran meidänkin vuoromme tulisi. Tämä pelko yhä eneni pari vuotta Troyesin liiton jälkeen.

Ranskassa oli kamala vuosi. Eräänä päivänä oli meillä pojilla ollut tavallinen tappelu Maxeyn kylän vihattujen burgundilaisten poikain kanssa, ja iltahämärässä palasimme kotiin lyötyinä ja väsyneinä. Silloin kuulimme äkkiä hätäkelloja soitettavan kylässä. Läksimme juoksemaan ja huomasimme kylään tullessamme tulisoihduilla valaistun torin täynnä väkeä. Kirkon portailla seisoi vieras burgundilainen pappi, joka kansalle puhui uutisia, minkä johdosta ihmiset alkoivat vihasta itkeä, raivota, vavista ja kirotta. Hän sanoi, että vanha mielipuoli kuninkaamme oli kuollut ja että me ja Ranska ja kruunu kuuluimme englantilaiselle lapselle, joka makasi kehdoissaan Lontoossa. Hän kehotti meitä vannomaan tälle lapselle uskollisuuden valan ja olemaan hänen kuuliaita alamaisiaan ja sanoi, että me nyt vihdoin saisimme voimakkaan ja kelvollisen hallituksen. Hän kertoi, että Englannin sotajoukko pian lähtisi viimeiselle sotaretkelleen, sillä nyt ei ollut enää muuta tekemistä kuin kurittaa ja taivuttaa kaukaisemmissa maakunnissa asuvia kansalaisia, jotka vielä itsepäisesti tahtoivat kuulua Ranskan mitättömän ja unohdetun lipun alle.

Kansa nurisi ja valitti ja moni kohotti nyrkkiänsä pudistaen sitä uhkaavasti vierasta kohti; mutta hän seisoi siinä levollisena ja välinpitämättömänä, ikäänkuin tuota kuohuksissa olevaa joukkoa hänen ympärillään ei olisi ollut olemassakaan. Vihdoin hän kertoi, kuinka sota-airut vanhan kuninkaan hautajaisissa oli murtautunut sauvansa kuningas Kaarle seitsemännän ja hänen hallituksensa arkun ääressä ja sitten huutanut: "Kauvan eläköön Henrik, Ranskan ja Englannin kuningas, herramme ja hallitsijamme!" ja tähän huutoon pyysi hän meitä kaikesta sydämmestämme yhtymään.

Ihmiset seisoivat kalpeina vihasta, mutta eivät ensi hetkellä löytäneet sanoja ilmaistakseen tunteitaan. Pieni Johanna, joka seisoi aivan lähellä portaita, katsoi hänen kasvoihinsa ja sanoi totisena:

"Tahtoisin nähdä sinun pääsi irrotettuna ruumiista!" – sitten ristien silmiään hetken perästä – "jos niin olisi Jumalan tahto".

Olen merkinnyt tämän vähäpätöisen asian, koska se oli ainoa kerta, jolloin muistan kuulleen Johannan lausuvan kovia sanoja.

Siitä päivästä elimme alituudessa levottomuudessa ja huolella. Toisinaan tulivat rosvosoturit melkein veräjillemme, mutta yhä me säästyimme kaikista hyökkäyksistä. Vihdoin tuli kuitenkin meidänkin vuoromme. Se tapahtui keväällä 1428. Burgundilainen sissijoukko ryntäsi yön pimeydessä suuresti meluten aseet käsissä kylään ja meidän täytyi paeta vuoteiltamme pelastaaksemme henkemme. Koko kyläkunta syöksyi kauheassa mylläkässä Neufchâteaun tielle ja moni olisi varmaankin joutunut jalkoihin tallattavaksi ja kuollut tungoksessa, ellei Johanna, ainoa joka tässä hämmingissä oli levollinen ja neuvokas, olisi ryhtynyt johtoon ja ennen pitkää onnistunut muuttamaan ajattelematonta pakoretkeä järjestetyksi paluumatkaksi.

Hän oli siihen aikaan kuudentoista vuoden vanha, vartaloltaan hoikka ja hyvin muodostunut ja kasvoiltaan niin kaunis ja suloinen, ettei kielessä löydy sanoja, millä sitä ihanuutta kuvailla. Sen lisäksi oli hän hyvin jumalinen. Siitä käy ihminen usein surumielisen näköiseksi, mutta niin ei ollut hänen laitansa. Hänen jumalaisuutensa teki hänet erinomaisen iloiseksi ja tyytyväiseksi; ja jos hän joskus näytti alakuloiselta ja surulliselta, johtui se siitä, että hän suri isänmaansa kohtaloa. Mutta uskonto tuotti hänelle vain lohdutusta.

Kylämme oli suurimmaksi osaksi hävitetty ja kun vihdoinkin uskalsimme palata takaisin, ymmärsimme vasta oikein, mitä toiset onnettomat ihmiset Ranskan kaikilla kulmilla vuosikausien kuluessa olivat saaneet kärsiä. Ensi kerran näimme ryöstettyjä ja poltettuja taloja ja kujilla ja teillä

rosvojen pelkästä murhanhalusta tappamia kotieläimiä. Useat niistä olivat lasten elätilämpaita ja vasikoita, ja surkeaa oli kuulla heidän itkuaan niiden tähden.

Mutta lopuksi kohtasi meitä vielä kamalampi näky. Mielipuoli raukka oli hakattu kappaleiksi ja lävistetty keihäillä ahtaassa häkissään. Ei kukaan meistä nuorista ollut ennen nähnyt ihmistä surmattuna väkivaltaisella tavalla ja tämä näky veti meitä kamalasti puoleensa; emme saattaneet kääntää katseitamme siitä ja seisoiimme kuin noidutut. – Johanna yksin kääntyi kauhistuen pois eikä voinut edes lähestyä paikkaa, missä julmuus oli tehty. Ja kummalta tuo tuntuu, kun ajattelee, että monet niistä, jotka silloin saattoivat katsella veristä silvottua ruumista, niinkuin mitään näytelmää, sitten elivät päivänsä kaikessa rauhassa, jota vastoin sen, joka kauhusta kääntyi siitä pois, sittemmin täytyi joka päivä sotakentällä nähdä moisia näkyjä, voimatta kuitenkaan siihen saada luontoaan totutetuksi.

Tämä tapahtuma antoi tietysti paljon puheenainetta kylässä pitkiksi ajoiksi jälkeenpäin. Näytti siltä kuin kansa nyt vasta oikein olisi käsittänyt, että kaikki ne kauhut, joiden kuuleminen ennen oli tuottanut jonkunmoista viehätystä, olivat aivan tosia. Vanhemmat ihmiset puhuivat moittien siitä, että moista sai tapahtua. Kuninkaalle – tuolle nuorelle lailliselle, mutta virastaan erotetulle kuninkaalle, maanpakolaisuudessa olevalle Kaarle seitsemännelle oli ilmoitettava, että hänen olisi aika heretä toimettomasta uneksivasta elämästään ja vakavasti ryhtyä uskollisten alamaistensa auttamiseen, etteivät tulisi murhatuiksi omilla vuoteillaan ja ettei heidän omaisuuttaan poltettaisi tuhaksi!

Koko Ranskassa oli tämä sanoma julkilausuttava.

Meillä nuorillakin oli tietysti tästä paljon puhumista ja alituisesti tulvasivat sanat huuliltamme paimenessa ollessamme. Olin siihen aikaan noin kahdeksantoista vuotias ja toiset olivat paria kolmea vuotta vanhemmat – olimme siis jo kohta täysikäisiä miehiä. Eräänä päivänä rupesi Paladin arvostelemaan Ranskan isänmaallisia sotakenraaleja ja sanoi:

"Mitä ovat nuo meidän suuret kenraalimme! – Dunois, jota sanotaan Orleansin äpäräksi? olisin minä hänen sijassaan – en voi sanoa mitä tekisin, tahtoisin ennemmin *toimia* kuin puhua – mutta olisin minä hänen sijassaan! Ei kannata puhuakaan Saintraillestä ja tuosta ylvästelijästä La Hirestä – mitä kenraaleja he ovatkaan!"

Meitä kaikkia suututti kuullessamme hänen niin kevytmielisesti puhuvan noista suurista miehistä. Kuvailimme heitä mielessämme ylenluonnollisiksi olennoiksi, suuriksi sankareiksi, joita eivät tavalliset kuolevaiset pystyisi arvostelemaan. Puna nousi Johannan poskille ja hän sanoi:

"Kuinka saattaa joku lausua tuollaisia sanoja niistä miehistä, jotka todellakin ovat Ranskan valtion pylviä, jotka joka päivä uhraavat henkensä ja verensä maansa hyväksi. Minulle tapahtuisi mielestäni suuri kunnia, jos kerrankin saisin etäältä nähdä heidän kasvojansa – enempää en näin halpa-arvoisena voisi toivoa."

Paladin kävi vähän hämilleen, kun huomasi, että kaikki olimme yhtä mieltä Johannan kanssa, mutta vähitellen hän sai takaisin entisen rohkeutensa ja jatkoi arvosteluaan. Silloin sanoi Johannan veli:

"Jos et ole tyytyväinen heidän toimiinsa, niin miksi et itse lähde sotaan parantamaan heidän töitään? Puhut aina sotaan menostasi etkä kuitenkaan lähde."

"Näetkös", sanoi Paladin, "en voi mennä, koska en ole aatelismies, siinä on koko asia. Mitä voi tavallinen sotamies siellä toimittaa? En hetkeäkään viipyisi täällä, jos olisin aatelismies. Saattaisin pelastaa Ranskan, jos olot olisivat toisellaiset, sillä tiedän mihin kelpaan, vaikka kuinka nauraisitte. Lähettäkööt minua hakemaan, jos tarvitsevat – ja asettakoot minut sellaiseen asemaan, jossa saan näyttää kykyäni – vasta silloin minun on aika lähteä sotaan."

Kaikki nauroivat ja Pierre d'Arc sanoi:

"Niin, kun lähettävät sinua hakemaan, lähden minä mukaan, ehkä jo viiden vuoden perästä."

"Hän lähtee ennen – ", sanoi Johanna hiljaa ja itsekseen niinkuin ei kukaan olisi sitä kuullut. Eivätkä häntä luullakseni kuulleetkaan muut kuin minä. Huomasin, että hänen neuleensa oli pudonnut

helmaan ja että hänen silmänsä haaveksien tähytivät eteensä. Toisinaan hänen huulensa liikkuvat ikäänkuin hän olisi puhunut itsekseen, mutta ääntä en ensinkään kuullut.

Noel Rainguesson sanoi:

"Onhan meillä kumminkin aatelismies kylässämme. Eikös Koululainen saattaisi vaihtaa nimeä ja tointa Paladinin kanssa."

Koululainen olin minä, jota sanottiin sillä nimellä, koska osasin lukea ja kirjoittaa.

Kaikki myöntivät siihen ja Auringonruusu sanoi:

"Sehän oli mukava keksintö – niin – näin selviämme koko pulmasta. Hänen armonsa sieur de Conte suostuu kyllä tähän. Hän seuraa tuota suurta sotaherraa, ritari Edmond Aubreyta sotaan ja kuolee tuntemattomana sotilaan kunniakkaan kuoleman."

"Ei, ei – hän menee Jeanin ja Pierren kanssa ja elää vielä sittenkin, kun tämä sota jo aikoja on loppunut – " kuiskasi Johanna. "Ja viimeisellä hetkellä lähtevät Noel ja Paladin heidän kanssaan – mutta eivät omasta vapaasta tahdostaan." Hän lausui tuon niin hiljaa, että tuskin kuulin sanoja, mutta ne tuntuivat minusta pelottavan salaperäisiltä.

Keskustelu jatkui, naurua ja leikkipuhetta kuului ja meillä oli monenlaisia erinomaisia tulevaisuudentuumia. Paladin selitti, että kun hän oli toimittanut tehtävänsä, nostanut kuninkaan valtaistuimelle ja lahjoittanut hänelle kruunun, niin hän palkinnoksi pyytäisi ainakin herttuakuntaa ja Ranskan suuriherttuan arvonimeä.

"Ja sitten vielä kuninkaantytärtä vaimoksesi – se on tietty", lisäsivät toiset.

Paladin kävi vähän punaiseksi ja sanoi lyhyesti:

"Tyttärestä en välittäisi – minä kyllä tietäisin kenen ennemmin ottaisin."

Hän tarkotti Johannaa, vaikkei kukaan vielä silloin sitä ymmärtänyt, sillä ei kukaan koko kylässä ollut mielestämme kyllin hyvä Johannalle.

Sanottuamme jokainen vuoroomme, minkälaisen palkinnon itsellemme halusimme, jos tekisimme semmoisia ihmeitä kuin Paladin aikoi tehdä, tuli sitten Johannan vuoro ja kysyimme häneltä, mitä hän pyytäisi palkinnoksi. Mutta ensin täytyi hänelle tarkkaan selittää koko asia, sillä hän oli vaipunut haaveiluihinsa eikä ollut huomannut meidän tuumiamme. Hän ajatteli hetken ja sanoi sitten vakavasti:

"Jos kuningas todellakin suuresta armostaan ja hyvydestään sanoisi minulle: 'Nyt olet rikas – valitse mitä tahdot' – niin lankeisin polvilleni hänen eteensä ja pyytäisin, että hän ainaiseksi vapauttaisi meidän kylämme kaikista veroista ja maksuista."

Hän sanoi sen niin yksinkertaisesti ja kaikesta sydämestään, ettei kukaan nauranut. Ja koittipa sekin päivä, jolloin olimme iloiset, ettemme sitä olleet tehneet – silloin kun hän piti sanansa ja uskollisesti täytti, mitä oli luvannut, kun hän pyysi kuninkaalta juuri tuota lahjaa eikä itselleen ottanut pienintäkään palkintoa.

Seitsemäs luku

Koko lapsuutensa ajan, vieläpä täyttäessään kolmetoista vuotta, oli Johanna ollut iloisin ja leikillisin olento kaikista kylän lapsista. Hän hypähteli käydessään ja hänen naurunsa oli niin iloista, että vakavimpainkin täytyi siihen yhtyä. Tämä sekä hänen hellä ja rakastava luontonsa tekivät hänestä kaikkein lemmikin. Hän oli aina ollut innokas isänmaanystävä ja surusanomat sodasta saivat kyllä usein hänet katkerasti itkemään, mutta pian hänen henkensä siitä jälleen virkistyi.

Mutta nyt oli hän jo toista vuotta ollut toisenlainen, ei surullinen eikä jäykkä, mutta vakava, haaveksiva ja miettivä. Ranskan koettelemukset painoivat hänen sydäntänsä ja tämä tuntui raskaalta. Hän ei puhunut kyläläisilleen näitä surujaan, mutta minulle hän toisinaan ilmaisi enemmän kuin muille ja siitä syystä tiesin, kuinka isänmaan kohtalo häntä painoi. Mutta minusta tuntui, että hänellä sen lisäksi oli joku salaisuus, jota hän ei minulle eikä muille ilmoittanut. Monta kertaa hän äkkiä keskeytti sanansa, juuri kun aikoi jotakin ilmaista, ja rupesi puhumaan muusta. Sain sittemmin tietää tämän salaisuuden.

Jonkun ajan kuluttua edellämainitusta keskustelusta olimme kahden kedolla karjaa kaitsemassa, ja tavallisuuden mukaan keskustelimme Ranskasta ja sen onnettomuuksista. Olin tähän asti hänen tähtensä koettanut esittää kaikki asiat parhaassa valossa, mutta sen tein vastoin vakaumustani, sillä minusta näytti aivan järjettömältä toivoa maan pelastusta. En kuitenkaan voinut tällä tavoin pettää häntä, joka kaikessa oli suora ja rehellinen ja olin siis päättänyt puhua hänelle suoraan ajatukseni.

"Kuule, Johanna", sanoin äkkiä, "olen tarkemmin ajatellut asiaa ja minun täytyy sanoa suoraan, että olemme erehtyneet. Ei ole enää toivoa, maamme on hukassa."

En uskaltanut katsoa häneen, sillä pelkäsin, että nämä kovat sanat hänet aivan masentaisivat, mutta kun vihdoinkin silmäilin häntä, näytti hän vain hiukan hämmästyneeltä ja sanoi levollisesti.

"Maamme hukassa? Miksi niin – miksi niin luulet?"

Nyt huoleni katosi ja rupesin puhumaan aivan avonaisesti. "Jättäkäämme syrjään isänmaallinen innostus ja katselkaamme asioita sellaisina kuin ne ovat. Kuninkaamme on, niinkuin sanotaan, vetäytynyt suosikkeineen valtakuntansa soppeen, missä viettää päivänsä toimeettomana turhissa huvituksissa, ajattelematta alamaistensa parasta, eikä huoli heidän kärsimyksistään. Rahavarat ovat lopussa ja hänen sotajoukkonsa hajaantunut kaikille suunnille, ei kukaan enää välitä hänen vallastaan. Kansa on köyhtynyt ja vailla rohkeutta eikä kuningas itse enää ajattelekaan voimakkaamman vihollisen vastustamista. Sanotaan, että hän aikoo jättää kaikki ja paeta Skotlantiin. Se on tosi – eikö ole?"

"Niin, on se tosi."

"Ei siis enää ole toivoa maamme pelastamisesta."

"Kuinka voit noin puhua, kuinka saattaa sinusta niin tuntua?"

"Kuinka voin niin puhua? Voitko sitten sinä, Johanna, ajatellessasi kaikkea tuota, vielä toivoa maallemme mitään hyvää?"

"Toivoa – vielä paljon enemmänkin! – Ranska on tuleva vapaaksi ja voimakkaaksi – se on varma! –"

Minusta näytti, kuin olisi hänen isänmaallinen innostuksensa hämmentänyt hänen selvän järkensä ja minun täytyi ruveta hänelle uudestaan selittämään.

"En ymmärrä, kuinka saatat antaa sydämesi hämmentää päätäsi, Johanna. – Kas tässä" – vedin kepillä muutamia viivoja maahan. "Tämä merkitsee Ranskaa. Nyt vedän viivan suoraan halki maan idästä länteen – se merkitsee erästä virtaa."

"Se on Loire."

"Niin. Kaikki, mikä on tämän maan pohjoispuolella, on jo englantilaisten käsissä. Etelänpuoliset maat eivät oikeastaan ole kenenkään omat – sillä kuninkaamme ei niitä puolusta ja

aikoo paeta vieraaseen maahan. Englantilaisilla on hyvä sotajoukko, heillä on ylivalta ja heistä vain riippuu, milloin ottavat maan haltuunsa. Ranskan valtakuntaa ei ole enää, se on hukassa. Ranska on nyt vain englantilainen maakunta." —

"Se on tosi", sanoi hän hiljaisella ja liikutetulla äänellä.

"Ja sen lisäksi täytyy meidän häpeäksemme tunnustaa, että ranskalaiset eivät enää kykene voittamaan. Siitä saakka, kun kahdeksantuhatta englantilaista Azincourtin luona voitti kuusikymmentä tuhatta ranskalaista, näyttää pelko masentavan Ranskan kansaa. Onhan yleisenä puheenpartena, että jos viisikymmentä ranskalaista sotamiestä kohtaa viisi englantilaista, niin ranskalaiset lähtevät kypälämäkehen."

"Jumala paratkoon – sekin on kyllä totta."

"Toivoa ei siis enää ole."

Hän katsoi minuun ja sanoi varmasti:

"Saat nähdä. Ranska tointuu vielä."

"Tointuu, vaikka se on Englannin vallassa ja englantilaisten sotajoukkojen piirittämänä?"

"Tuon taakan Ranska vielä kerran heittää niskoiltaan ja tallaa jalkainsa alle." Tämän hän sanoi omituisen innokkaasti.

"Ilman sotajoukkoa ja sotilaita."

"Ne kokoontuvat sotarummun kaikuessa – ja menevät taisteluun –"

"Ja lähtevät pakoon – niinkuin ennenkin."

"Ei, ei – taisteluun – voittoon – yhä voittoon – saat nähdä."

"Ja kuningas?"

"Hän nousee valtaistuimelleen – hän on kantava sitä kruunua, joka hänelle kuuluu."

"Päätä alkaa pyörryttää, kun kuulee sinun puhuvan, Johanna. Jos saattaisin uskoa, että maamme neljässäkymmenessä vuodessa voisi vapautua Englannin ikeestä ja –"

"Sinä saat nähdä sen tapahtuvan jo ennen – kahden vuoden kuluttua."

"Ja kuka nuo ihmeet on toimittava?"

"Jumala."

Tuo lausuttiin hiljaa ja juhlallisesti, mutta selvään.

* * * * *

Kuka oli pannut tuollaisia outhoja ajatuksia Johannan päähän? Tätä mietin alituisesti pari kolme päivää. Minusta näytti melkein kuin olisi alituinen suru ja huoli Ranskan kohtalosta hämmentänyt hänen selvän järkensä ja täyttänyt hänen päänsä kaikellisilla haaveilla.

Mutta pidin häntä tarkasti silmällä enkä huomannut hänessä mielipuolen oireita. Hänen silmänsä olivat kirkkaat ja viisaat, hänen käytöksensä luonnollista, puheensa järkevää ja suoraa. Ei tosiaankaan ollut kyllään koko kylässä selvempää ymmärrystä kuin hänellä. Hän ajatteli ja teki työtä toisten hyväksi, niinkuin hän aina oli tehnyt. Hän hoiti sairaitaan ja köyhiään ja antoi aina mieluisasti kulkijoille vuoteensa, tyytyen itse lepäämään lattialla. Asiassa oli jotakin salaista, mutta mielenhäiriötä hänessä ei huomannut.

Aikanani sain kuitenkin kaikki tietää, niinkuin nyt käyn kertomaan. Koko maailma puhuu nyt noista ihmeellisistä tapahtumista, mutta se, joka ne omin silmin on nähnyt, ei ole niistä vielä kertonut.

Olin eräänä päivänä käymässä vuoristossa ja astuin palatessani kotiin tammimetsän halki. Tultuani kedolle, jossa tuo iso tammipuu kohosi, pysähdyin hetkeksi metsän reunaan, puiden ja pensaiden suojaan. Olin nimittäin huomannut Johannan puun alla ja aijoin tehdä hänelle jonkun leikillisen kepposen, enkä aavistanut minkä hämmästyttävän ilmiön itse kohta olin näkevä.

Sinä päivänä oli taivas pilvessä ja puun tiheä lehtiverkko levitti tumman pehmeän varjon vihreälle kentälle. Johanna istui puun juurella. Hänen kätensä olivat vaipuneet helmaan ja pää oli hiukan kumarruksissa ja hän oli miettivän, haaveksivan näköinen, ikäänkuin olisi hän unohtanut itsensä ja koko maailman ympärillään. Ja nyt näin ihmeellisen näyn, sillä huomasin valkean haamun hitaasti lähestyvän puuta. Se näytti suurelta ja mahtavalta ja sillä oli siivet. Ja tuo haamu oli niin

valkea, valkeampi kuin mikään maailmassa, ellei sitä voi verrata salamaan, mutta ei salamakaan ole niin kirkas kuin se oli, sillä sen hohde häikäisi ja nosti vedet silmiin. Paljastin pääni, sillä aavistin, että olin jonkun taivaallisen olennon lähellä. Saatoin tuskin hengittää, sillä hämmästyks ja pelko valtasi minut.

Metsä oli ollut hiljainen, niinkuin se usein on ennen myrskyn tuloa, jolloin metsän eläimet pakenevat pesiinsä; mutta nyt rupesivat kaikki linnut äkkiä laulamaan ja niiden laulu kaikui niin iloisena ja riemukkaana, että tuntui kuin olisi sekin ollut Luojan sallima ihme sillä hetkellä. Ensimmäiset säveleet kuultuaan lankesi Johanna maahan polvilleen kädet ristissä rinnalla.

Hän ei ollut vielä nähnyt ilmestystä; näytti kuin olisi lintujen laulu ollut enteenä sen lähestymisestä. Hän oli ehkä jo ennenkin nähnyt samanlaisia ihmeitä.

Olento lähestyi hitaasti Johannaa, sen valo kohtasi häntä ja ikäänkuin kirkasti hänetkin taivaallisella hohteellaan. Tässä erinomaisessa valossa tulivat hänen kauniit kasvonsa ihmeen ihaniksi, hänen jokapäiväiset vaatteensa tässä kunnian loisteessa hohtivat kuin valkeus, niinkuin Jumalan autuaitten pyhimysten vaatteet, kun unissamme näemme heidän seisovan Herran istuimen edessä.

Nyt hän nousi ja seiso, pää vielä kumarruksissa ja kädet ristissä alaspäin riippuen, yhä vielä tuon ihmeellisen valon ympäröimänä, mutta nähtävästi hän ei vielä sitä huomannut. Hän näytti kuuntelevan, mutta minä en kuullut mitään. Hetken perästä hän kohotti päätänsä ja käsiänsä korkeuteen, ikäänkuin armoa rukoillen. Kuulin muutamia sanoja. Hän lausui:

"Mutta olen niin nuori! oi, niin nuori lähteäkseni äitini luota ja kodistani ja mennäkseni vieraaseen maailmaan niin suuria asioita toimittamaan! Voi, kuinka saatan puhua miesten kanssa, olla heidän toverinaan – sotamiesten! – Kuka minua uskoisi, he häpäisisivät ja halveksisivat minua. – Kuinka saattaisin mennä sotaan ja johtaa sotajoukkoja – minä, tyttö raukka, joka en tiedä mitään sotataidosta – en edes osaa nousta hevosen selkään ja ratsastaa. – Mutta jos minun täytyy – jos niin tahdot – "

Hänen äänensä kävi hiljaisemmaksi ja keskeytyi nyhkytyksiin enkä erottanut enää, mitä sanottiin. Vähitellen toinnuin ja huomasin, että olin nähnyt Jumalan ilmestyksen, ja peloissani pakenin metsän kätköön. Sitten leikkasin merkin erääseen puuhun, sillä minusta tuntui kaikki kuin unelta. Ajattelin, että jos täydessä tajussani palaisin sen luo toisella kertaa ja silloin näkisin merkin puussa, niin tietäisin, että kaikki oli totta.

Kahdeksas luku

Kuulin Johannan äänen mainitsevan nimeäni. Hämmästyin, sillä kuinka hän tiesi minun olevan siellä? Sanoin itseseni: "kaikki on unta – äänet näyt ja kaikki; haltijat ovat minut lumonneet". Sitten ristin silmiäni ja mainitsin Jumalan nimeä päästäkseni lumouksista. Nyt tiesin, että olin täydessä tajussani enkä nähnyt unta, sillä lumouksista pääsee ainoastaan Jumalan nimen kautta.

Sitten kuulin jälleen nimeäni huudettavan, tulin heti metsän kätköstä ja siellä oli todellakin Johanna, mutta aivan muuttuneena äskeisestä. Hän ei itkenyt enää, vaan oli enemmän entisensä näköinen, jolloin hän vielä oli iloinen, leikillinen ja huoleton. Hänen entinen lujutensa ja rohkeutensa näyttivät jälleen palanneen ja hänen olennossaan oli innostuksen tulta. Tuntui melkein kuin hän nyt vasta olisi herännyt täyteen tajuntaan kutsumuksestaan. Oli todellakin kuin olisi hän ollut jonkun aikaa poissa ja tullut taas meille takaisin. Iloissani siitä kiiruhdin hänen luokseen ja sanoin:

"Voi, Johanna, olen nähnyt niin ihmeellistä unta sinusta – et voi arvata, mitä uneksuini. Näin sinun niin selvään seisovan juuri tuossa noin ja – " Mutta hän nosti kätensä ja sanoi: "Ei se ollut unta."

"Ei unta, mistä sen tiedät, Johanna?"

"Uneksitko nyt?"

"En tiedä, en suinkaan."

"Et sinä näe unta nyt etkä silloinkaan, kun leikkasit merkin puuhun." – Väristys kävi läpi ruumiini, sillä nyt ymmärsin, etten todellakaan ollut uneksinut, vaan olin omin silmin nähnyt olennon, joka ei ollut tästä maailmasta. Samassa muistin, että syntyisillä jaloillani seisoin pyhällä maalla. Väistyin äkkiä syrjään ja vapisin pelosta. Johanna tuli jälessäni.

"Elä pelkää", hän sanoi. "Tule kanssani lähteelle, niin kerron sinulle koko salaisuuteni." Kun hän alkoi, keskeytin häntä ja kysyin: "Mutta mistä sinä tiesit, että olin leikannut merkin puuhun?"

"Odota vähän – sitten saat sen tietää."

"Mutta sano minulle kumminkin heti, mikä tuo pelottava aave oli, jonka näin?"

Sen sanon sinulle, mutta älä hämmästy. Sinä näit enkelin – ylienkeli

Mikaelin, taivaan sotajoukkojen päämiehen.

Ristin itseäni vavisten.

"Etkö sinä peljännyt, Johanna – näitkö hänen kasvonsa – ja hänen vartalonsa?"

"En peljännyt, sillä tämä ei ollut ensi kerta. Ensimmäisellä kerralla pelkäsin."

"Milloin se oli, Johanna?"

"Siitä on jo kulunut melkein kolme vuotta."

"Niin kauvan? Oletko nähnyt hänet monta kertaa?"

"Olen, monta kertaa."

"Sentähden oletkin niin muuttunut – nyt ymmärrän. Miksi et puhunut siitä kellekään?"

"Siihen ei minulla ollut lupaa. Nyt olen saanut käskyn puhua kaikki, mutta vain sinulle. Vielä täytyy sen pysyä jonkun aikaa salaisuutena."

"Eikö kukaan toinen ole ennen nähnyt tuota valkoista haamua?"

"Ei kukaan. Sen valo on ympäröinyt minua sinun ja toistenkin läsnäollessa, mutta ei kenkään ole voinut sitä nähdä. Tänäpä on ollut toisin erityisestä syystä; mutta näky ei enää ilmesty kellekään."

"Se oli siis erityisenä merkinä minulle jotakin tarkotusta varten – "

"Niin, mutta siitä en saa puhua."

"Ihme, että joku saattaa olla tuossa häikäisevässä valossa itse sitä näkemättä! – "

"Sen ilmestyessä kuuluu myös ääniä. Monta pyhimystä tulee lukemattomien enkelein seurassa ja he puhuvat minulle; kuulen heidän äänensä, mutta toiset eivät sitä kuule. Ne ovat minulle hyvin rakkaat – ne ääneni, niinkuin niitä nimitän."

"Mitä ne sanovat sinulle, Johanna?"

"Paljon sellaista mikä koskee Ranskan maata."

"Mitä ne ovat sinulle ilmoittaneet?"

Hän huokasi ja sanoi:

"Ne puhuvat pelkistä onnettomuuksista ja nöyryyksistä – eivät ne muuta ole voineet ilmoittaa."

"Ne ovat puhuneet niistä sinulle edeltäksin."

"Niin, tiesin, mitä piti tapahtua, se teki mieleni surulliseksi niinkuin olet nähnyt. Mutta ne ovat myös puhuneet lohduttavia sanoja paremmista ajoista. Vieläpä ovat sanoneet minulle, että Ranska on pelastettava ja tuleva voimakkaaksi ja vapaaksi kuin ennen. Kuinka ja kenen kautta – sitä eivät ilmoittaneet minulle ennenkun tänäpäivänä."

Kun hän oli lausunut nämä viimeiset sanat, loisti hänen silmissään innostuksen tuli, jonka sittemmin usein niissä olen nähnyt sotarumpujen kutsuessa joukkoja taisteluun. Hänen rintansa kohosi ja puna nousi kasvoille.

"Mutta nyt sen tiedän. Jumala on siihen työhön valinnut vähäisimmän luoduista olennoistaan. Hänen käskystään, hänen suojassaan ja voimassaan minä olen johtava Ranskan armeijan voittoon, vapauttava rakkaan isänmaamme, asettava kruunun Dauphinin [suom. perintöprinssi] päähän ja Herran nimessä tekevä hänet Ranskan kuninkaaksi."

Olin hämmästyntynyt ja sanoin:

"Sinä Johanna? Sinä, vielä lapsi, johtaisit sotajoukkoja?"

"Niin, ensin minäkin olin siitä aivan masentunut. Sinä sanoit oikein, olenhan vielä aivan lapsi ja niin oppimaton – oppimaton kaikessa, mikä sotaan kuuluu. – Kuinka voin minä elää sotamiesten kanssa ja kärsiä sodan rasituksia. Mutta Herra on heikoissa väkevä, minä en sitä epäile. Hän auttaa minua, kunnes Ranska vapautuu Englannin ylivallasta. Ääneni eivät ole minulle koskaan valehdelleet, kuinka voisin niitä epäillä. Ne sanovat, että minun pitäisi mennä Robert de Baudricourtin, Vaucouleursin linnanherran puheille ja hän antaa minulle sotamiehiä, jotka saattavat minut kuninkaan luo. Jo vuoden kuluttua saamme aikaan taistelun, joka on alkuna – eikä sitten ole pitkä aika loppuun."

"Missä se taistelu tulee olemaan?"

"Sitä eivät ääneni ole ilmoittaneet; eivätkä sitäkään, mitä tänä vuonna tapahtuu. Sen vain tiedän, että Herra on valinnut minut nämä toimittamaan. Sitä taistelua seuraa toisia ja muutaman viikon kuluttua on Englannin valta murrettu ja kruunu pantu Dauphinin päähän sillä niin on Jumalan tahto; ääneni ovat niin sanoneet ja epäilisinkö niitä! – Ne puhuvat vain totta."

Nuo olivat hämmästyttäviä tietoja. Järkeni ei voinut niitä käsittää, mutta sydämessäni ne uskoin, – ja siinä uskossa olen pysynyt tähän päivään asti. Nyt sanoin:

"Uskon todeksi, mitä olet sanonut, Johanna, ja olen iloinen, että saan sinun kanssasi lähteä tuohon suureen sotaan."

Hän katsoi ihmeissään minuun.

"Se on tosi, että sinä lähdet kanssani sotaan, mutta kuinka sen tiesit?"

"Olen kerran kuullut sinun itseksesi lausuvan, että minun pitää lähteä sinun kanssasi, ja silloin lähtevät myös Jean ja Pierre, mutta ei Jaques."

"Siitä ei ole pitkä aika, kun sain asian tietää, enkä ole aavistanut, että minun piti lähteä sinun kanssasi sotaan. Mutta kuinka sinä sen sait tietää?"

Silloin kerroin hänelle, kuinka ja milloin hän oli sen minulle ilmoittanut, mutta siitä hän ei muistanut mitään. Minusta näytti kuin olisi hän ollut kuin unessa tai horroksissa niin puhuessaan. Hän pyysi nyt, etten vielä ilmoittaisi asiaa kellekään, ja sen minä lupasin ja pidinkin lupaukseni.

* * * * *

Kaikki, jotka sinä päivänä näkivät Johannan, huomasivat hänessä tapahtuneen muutoksen. Hän puhui ja liikkui päättävästi ja varmasti; hänen silmissään oli kirkkaampi loiste ja hän käyttäytyi entistä arvokkaammin. Hänen korkea kutsumuksensa, jonka Herra itse oli hänelle uskonut, antoi hänen silmilleen uuden loisteen ja hänen olennolleen ylevän tyyneyden. Vaikka hän aina pysyi kainona ja

vaatimattomana, oli hänen olennossaan kuitenkin siitä päivästä asti jotakin ihmeen majesteetillista ja käskevää, ja semmoisena hän yhä pysyi, kunnes oli päättänyt tehtävänsä.

Illalla hän sanoi salaa minulle:

"Ennen päivän koittoa lähden täältä. Sitä eivät tiedä muut kuin sinä. Menen puhuttelemaan Vaucouleursin linnanheraa, niinkuin minua on käsketty, mutta hän nauraa ja puhuu minulle kovia sanoja eikä luultavasti tällä kertaa ota minua auttaakseen. Ensin menen Bureyhin ja pyydän enoani Laxartia seuraamaan minua, koska minun ei käy yksin meneminen. Luultavasti tarvitsen sinua Vaucouleursissa, sillä, ellei linnanherra ota minua vastaan, niin lähetän hänelle kirjeen ja minulla täytyy sentähden olla kirjoitustaitoinen apulainen. Sinun täytyy lähteä täältä huomenna iltapäivällä ja viipyä siellä kunnes tarvitsen sinua."

Tässä hän menetteli yhtä viisaasti kuin aina. Hän ei hyvän maineensa tähden antanut minun lähteä kanssaan eikä sallinut minun mennä edeltäkäsien rukoilemaan hänen puolestaan linnanheraa, vaikka tietysti aatelismiehenä helpommin olisin päässyt hänen puheilleen. Mutta pahat kielet olisivat varmaan saaneet paljon sanomista, jos nuori aatelismies näin olisi esiintynyt halpa-arvoisen talonpoikaistytön puoltajana ja suojelijana. Tuo hänen suuri kaino varovaisuutensa, jota ehkä moni olisi sanonut turhaksi ja liikanaiseksi, vaikutti sen, että hän saattoi säilyttää maineensa niin puhtaana loppuun asti.

Seuraavana päivänä läksin siis Vaucouleursiin ja hankin itselleni siellä yksinkertaisen asunnon. Sitten menin linnaan ja kävin kunniatervehdyksellä linnanherran luona, joka seuraavana päivänä kutsui minut linnaan puoliselälle. Hän oli aikansa parhaita sotilaita, pitkä, roteva, harmaapäinen, tuima, sekä käytti puheessaan outoja kirouksia ja sananparsia, joita oli oppinut monissa sodissa. Koko elinaikansa hän oli viettänyt sotapalveluksessa ja hänen mielestään oli sota Jumalan parhaita lahjoja ihmiselle. Hän oli puettu rintahaarniskaan ja pitkävartisiin saappaisiin, miekka vyöllä. Nähdessäni hänen mahtavan olentonsa ja kuullessani hänen merkillisen sotilasmaisen puhetapansa, ja ajatellessani kuinka vähän lempeyttä ja suosiota tuo ujo viaton talonpoikaistyttö häneltä saisi, toivoin, ettei Johanna ensinkään pääsisi linnanherran luo, vaan tyytyisi kirjeen lähettämiseen.

Seuraavana päivänä puolisen aikaan tulin jälleen linnaan ja minut vietiin suureen juhlasaliin ja pyydettiin istumaan korokkeella seisovaan pöytään, jonka ympärillä linnanherra vieraineen atrioitsi. Mutta toisen pitkän pöydän ääressä atrioitsivat linnan upseerit. Ovella seisivat kunniavahdit puettuina rintahaarniskaan ja kypäriin.

Puhe koski tietysti Ranskan onnetonta tilaa. Siinä oli elämää ja väittelyä; joku sanoi, että Salisbury varustautui piirittämään Orleansia. Toiset luulivat, että hän heti lähtisi liikkeelle, toiset, että hän viipyisi syksyyn, toiset taas arvelivat, että piiritys kyllä kävisi pitkälliseksi ja tuottaisi hänelle monta tappiota. Mutta ei kukaan epäillyt, että Orleans ennemmin taikka myöhemmin antautuisi ja että Ranskan kohtalo silloin olisi ratkaistu. Tähän loppui keskustelu, ja äänettömyys vallitsi. Jokainen vaipui ajatuksiinsa ja unhotti missä olikaan. Tuo äkkinäinen äänettömyys, joka seurasi vilkasta keskustelua, oli pitkä ja tuskallinen. Silloin tuli palvelija sisään ja kuiskasi jotakin linnanherran korvaan, joka sanoi:

"Puhuako minun kanssani?"

"Niin, ylhäinen herra."

"Hm – minusta tuntuu kummalta, mutta tulkoot sisään."

Sisään astui Johanna enonsa Laxartin saattamana. Nähdessään niin suuren seuran ylhäisiä henkilöitä, kadotti vanhus raukka rohkeutensa. Hän seisahtui keskelle lattiaa hämmästyneenä ja peloissaan, punainen villatakki kädessään, kumarsi nöyrästi oikealle ja vasemmalle ja joka taholle. Mutta Johanna astui vakavin askelin suorana ja rohkeana linnanherran eteen. Hän tunsikin minut, mutta salatakseen tuttavuuttamme ei ollut minua huomaavinaanakaan. Kuului ihastuksen kuiskeita, joihin linnanherrakin yhtyi, sillähän mutisi: "Jumalan nimessä, kaunis tyttö!" Sitten ukko hetken aikaa tarkasti häntä ja sanoi:

"No, mikä on asiasi, lapseni?"

"Asiani sinulle, linnanhera Robert de Baudricourt on se, että laittaisit sanan Dauphinille, että hän odottaisi eikä lähtisi heti taistelemaan vihollisiaan vastaan, sillä Jumala aikoo nyt lähettää hänelle apua."

Tuo outo asia hämmästytti seuruetta ja moni lausui: "Tyttö raukka on järkensä menettänyt."

Linnanhera rypisti kulmiaan ja sanoi:

"Mitä joutavia? Kuningas – eli Dauphin, niinkuin sinä sanot – ei tarvitse semmoisia sanomia. Hän kyllä odottaa ilman niitäkin – se on varma. Eikö sinulla ole muuta asiaa?"

"On se, että sinun pitää antaa minulle joukko aseellisia miehiä, jotka saattavat minut Dauphinin luo."

"Mitä sanot? Miksi niin?"

"Että hän tekisi minut sotajoukkonsa johtajaksi, sillä minulta on käsky, että minun pitää ajaa englantilaiset maasta ja asettaa kruunu laillisen kuninkaamme päähän."

"Mitä – sinä? Sinähän olet vain lapsi!"

"Mutta minulle on sittenkin annettu tuo käsky."

"Todellakin? Ja milloin tuo kaikki tapahtuu?"

"Ensi vuonna hän on kruunattava ja sitten hän yhä edelleen on oleva

Ranskan kuningas."

Nyt purskahtivat kaikki suureen nauruun, ja kun se vähän hiljeni, kysyi linnanhera:

"Kuka sinut on tänne lähettänyt tuommoisia loruja laskemaan?"

"Herrani."

"Mikä Herra?"

"Taivaallinen kuningas."

Moni mutisi: "tyttö raukka, tyttö raukka!" ja toiset: "hän on hupsu – perin hupsu." Linnanhera kutsui vanhaa Laxartia ja sanoi:

"Vie, moukka, pois tuo hullu tyttö ja anna hänelle hyvä selkäsauna.

Se on parasta rohtoa tuommoisille tuumille."

Kun Johanna kääntyi poismennäkseen, sanoi hän yksinkertaisesti:

"Te ette anna minulle sotamiehiä, mutta en ymmärrä miksi, sillä Herrani on teitä käsenyt. Niin, hän itse on minut lähettänyt, sentähden täytyy minun tulla vielä uudestaan ja silloin sinun pitää täyttää pyyntöni."

Hänen mentyään puhuttiin ja ihmeteltiin vielä kauvan tuota tapausta. Vartijat ja palvelijat kertoivat siitä kaupungilta, sieltä levisi sanoma maaseudulle, ja kun me palasimme Domrémyhin, oli huhu ehtinyt sinne ennen meitä. Johanna parka oli nyt kaikkein huulilla ja hänen omat kyläläisensä nauroivat ja pilkkasivat häntä.

Ei kukaan hänen rakkaista lapsuuden tovereistaankaan häntä puolustanut, mutta Haumette, pikku Mengette ja minä olimme kuitenkin hänelle uskollisia ystäviä. Hänen isänsäkin oli kovin vihastunut siitä, että Johanna sanoi menevänsä sotaan, ja hänen vanhempansa pitivät häntä tarkasti silmällä, ettei hän pääsisi lähtemään kylästä. Tuo kaikki koski kipeästi Johannaan, joka sen vuoksi salaa vuodatti monta kyyneltä. Mutta julkisuudessa hän aina näytti levolliselta, lempeältä ja hiljaiselta niinkuin ennenkin.

Niin kului kesä, ja kun vanhemmat huomasivat, että tyttö oli luja päätöksessään, toivoivat he Johannan menevän naimisiin Paladinin kanssa, joka selitti, että Johanna jo muutamia vuosia sitten oli luvannut tulla hänen vaimokseen.

Mutta sen Johanna lujasti kielsi eikä mikään saanut häntä tähän ehdotukseen suostumaan. Hän puolusti itseään niin arvokkaasti ja viisaasti, että kylän arvokkaimmat henkilötkin sitä ihmettelivät ja rupesivat jälleen kunnioituksella häntä kohtelemaan. Isä ja äitikin häneen vihdoinkin leppyivät.

Mutta kesän ja syksyn kuluessa oli Johannalla kuitenkin paljon huolia; Salisbury oli joukkoineen Orleansin edustalla ja Ranskan taivas oli synkkäin pilvien peitossa. Äänet käskivät

kuitenkin hänen odottamaan eivätkä antaneet hänelle mitään erityisiä määräyksiä. Niin tuli talvi ja aika kulki kulkuaan; – mutta vihdoinkin koitti tapahtumain hetki.

TOINEN KIRJA

Sodassa ja taistelussa.

Ensimmäinen luku

Tammikuun viimeisenä päivänä 1429 tuli Johanna enonsa Laxartin seurassa luokseni ja sanoi: "Aika on tullut. Ääneni puhuvat minulle selvää kieltä ja sanovat, mitä pitää tehdä. Ennen kahden kuukauden kuluttua täytyy minun olla Dauphinin luona."

Hän oli iloisen ja rohkean näköinen. Tuo hänen reippautensa vaikutti taas minuun, jotta sydämeni alkoi sykkiä nopeammin ja olin kuulevinani rumpujen pärinää ja aseellisten miesten astuntaa.

"Minä uskon sen", sanoin.

"Minäkin sen uskon", sanoi vanha Laxart. "Tähän asti olen epäillyt, kun hän puhui, kuinka Jumala on lähettänyt hänet sotaan pelastamaan maatamme. Mutta nähtyäni hänen seisovan levollisena ja rohkeana kaikkien noiden ylhäisten valamiesten edessä ja kuultuani hänen puhuvan heille, uskon, ettei hän sitä olisi voinut tehdä, ellei Jumala olisi ollut hänen kanssaan. Olen siis valmis kaikessa nöyryydessä tottelemaan ja seuraamaan häntä, mihin hän vain käskee."

"Enoni on hyvin hyvä minulle", sanoi Johanna. "Pyysin häntä tulemaan ja puhumaan äidilleni, että tämä sallisi minun mennä hoitamaan hänen vaimoaan, joka on heikko. Kaikki on valmiina ja me lähdemme huomanaamuna. Enon luota menen ennen pitkää Vaucouleursiin ja odotan siellä, kunnes pyyntöni suostutaan. Keitä olivat ne nuoret aatelismiehet, jotka istuivat sinun vasemmalla puolellasi linnanherran päivällisillä?"

"Toinen oli jalosukuinen herra Jean de Novelonpont eli de Metz – toinen oli herra Bertrand de Poulengy."

"Molemmat hyviä miehiä ja jaloja ritareja – panin sen merkille – niistä saan auttajia. – Mitä näen kasvoistasi? – epäilystä."

Olin päättänyt aina sanoa hänelle totuuden enkä salata mitään.

Sentähden vastasin:

"He luulivat sinua mieliapuoleksi ja surkuttelivat onnettomuuttasi – niin he todellakin luulivat."

"Viisas luopuu tuumistaan, kun huomaa olevansa väärässä", sanoi hän levollisesti. – "He saavat nähdä erehtyneensä ja kun lähdän täältä, tulevat he mukaani. Tapaan heidät varmaankin kohta – näytät sinäkin epäilevän, etkö usko minua?"

"E-en. – Muistin vain, että sinä näit heidät vuosi takaperin ja etteivät asu siellä, olivat vain käymässä."

"He tulevat takaisin. Mutta nyt asiaan. Tulin antamaan sinulle muutamia käskyjä. Sinun pitää seurata minua jonkun päivän kuluttua. Toimita asiiasi, sillä sinä et niin pian palaa takaisin."

"Lähtevätkö Jean ja Pierre myöskin?"

"Eivät – eivät vielä. Myöhemmin he tulevat ja tuovat vanhempaini siunauksen ja suostumuksen, että saan noudattaa kutsumustani. Silloin tulen rohkeammaksi – sillä heidän vastustuksensa heikontaa minua." Hän oli hetken ääneti ja kyyneleet nousivat hänen silmiinsä. Sitten hän lisäsi: "Tahtoisin sanoa jäähyväiset pikku Mengettelle. Saata hän huomanaamuna aikaiseen kylän ulkopuolelle – hänen pitää seurata minua kappale matkaa."

"Entä Haumette?"

Nyt hänen mielensä masentui; hän rupesi itkemään ja sanoi:

"Ei, ei, – hän on minulle liian rakas – en voisi sitä kestää, koska tiedän, etten enää koskaan saa häntä maailmassa nähdä."

Seuraavana aamuna noudin Mengetten ja me neljä kuljimme aamukylmässä pitkin kylätietä, kunnes kotikylä oli kaukana takanamme; sitten molemmat tytöt sanoivat jäähyväiset syleillen toisiaan ja valittivat eron ikävyyttä kyyneleitä vuodattaen. Ja Johanna silmäili kauvan kaukaista kyläänsä ja Haltijapuuta ja tammimetsää ja kukoistavaa kenttää ja jokea, ikäänkuin olisi tahtonut iäksi painaa muistiinsa nuo tutut paikat, sillä hänestä tuntui kuin ei hän enää milloinkaan saisi niitä nähdä. Sitten

hän kääntyi ja läksi luotamme katkerasti itkien. Sinä päivänä hän täytti seitsemäntoista vuotta ja minä yhdeksäntoista.

Toinen luku

Muutaman päivän kuluttua vei Laxart Johannan Vaucouleursiin ja sai hänelle asunnon Catherine Royerin, erään pyöräntekijän vaimon luona, joka oli kunniallinen ja hyvä ihminen. Johanna kävi messussa säännöllisesti, hän auttoi taloustoimissa, ja jos joku halusi kuulla hänen kutsumuksestaan, niin hän puhui siitä vapaasti eikä enää pitänyt asiaa salassa. Olin saanut asunnon lähellä ja voin siis saada tietää, mitä hänestä tuumattiin. Pian levisi huhu, että Jumala oli lähettänyt nuoren tytön pelastamaan Ranskaa. Yhteinen kansa kokoontui joukottain häntä katsomaan ja kuulemaan, ja hänen raitis kauneutensa ja nuori viehkeytensä vaikutti, että moni uskoi häntä ja toiset luottivat hänen vakavuuteensa ja innostukseensa. Ylhäisemmät henkilöt pysyivät poissa ja pilkkasivat häntä, niinkuin tavallista on.

Nyt johtui myös mieleen satoja vuosia vanha sana, joka ennusti, että Ranska kerran naisen kautta joutuisi perikatonsa partaalle, mutta että nainen sen jälleen pelataisi. Nyt olikin maa perikatonsa partaalle joutunut kelvottoman kuningattarensa, Bayerin Isabellan kautta; epäilemättä oli Jumala lähettänyt tämän kauniin ja puhtaan nuoren tytön tuota ennustusta toteuttamaan.

Tuo puhe antoi uutta mielenvirikettä, innostus kohosi yhä korkeammalle, toivo ja rohkeus elpyivät ja tämä mieliala levisi kauvas ympäristöön. Kansaa tuli etäisimmistäkin kylistä itse nähdäkseen ja kuullakseen; ja ihmiset näkivät, kuulivat ja uskoivat. Koko kaupunki täyttyi matkustavaisista, niin etteivät kaikki mahtuneet majataloihin, vaan toisten täytyi viettää yönsä taivasalla, vaikka oli talvi.

Johannan kotikyläläiset Domrémyssä kuulivat kaiken tämän ja kummastelivat, kuinka heidän keskuudessaan oli semmoinen ihmelapsi kasvanut heidän huomaamattaan. Pierre ja Jean, Johannan veljetkin lähtivät Vaucouleursiin, ja joka paikassa, minne tulivat, kokoontui kansaa katsomaan tuon tytön veljiäkin, hänen, joka oli enkelien kanssa puhunut ja jonka Jumala oli valinnut pelastamaan onnetonta Ranskanmaata.

Veljet toivat Johannalle vanhempain terveiset ja siunauksen ja nämä lupasivat itse tulla häntä tervehtimään. Johanna meni sydän täynnä toivoa ja innostusta jälleen linnanherran puheille. Mutta tämä ei ollut taipuvaisempi nyt kuin ennenkään, eikä luvannut lähettää häntä kuninkaan luo. Johanna ei kuitenkaan lannistunut vaan sanoi:

"Minun täytyy tulla yhä uudestaan, kunnes täytätte pyyntöni ja annatte minulle aseellisia miehiä, sillä niin on käsketty enkä uskalla olla tottelematon. Minun täytyy vaikkapa polvillani ryömien päästä Dauphinin luo."

Olimme veljien kanssa joka päivä Johannan luona ja näimme ja kuulimme, mitä kansa puhui. Eräänä päivänä tuli sinne herra Jean de Metz. Hän puhutteli Johannaa leikillisellä tavalla niinkuin lapsia puhutellaan:

"Mitä teet täällä, tyttönen? Karkottavatko he kuninkaan Ranskasta ja täytyykö meistä tulla englantilaisia?"

Hän vastasi levollisella, yksinkertaisella tavallaan:

"Olen tullut pyytämään, että Robert de Baudricourt lähettäisi minut kuninkaan luo, mutta hän ei kuule sanojani."

"Oletpa ihmeteltävän lujatuumainen; vuosi on kulunut etkä ole vielä peräytynyt. Näin sinut käydessäsi täällä ensi kerralla."

Johanna sanoi yhtä levollisesti kuin ennenkin:

"Kyllä hän vielä suostuu. Jaksan odottaa."

"On ehkä parasta, ettet niin varmaan luota häneen. Linnanherra on jäykkä mies. Ja jos hän yhä edelleen pysyy päätöksessään – "

"Hänen täytyy suostua; hänellä ei ole valtaa toisin tehdä."

Nuoren aatelismiehen mieli rupesi muuttumaan. Johannan vakavuus oli häneen vaikuttanut. Niin kävi aina, että ihmiset, jotka leikillisesti alkoivat häntä puhutella, kävivät lopulta vakaviksi. He alkoivat pian luottaa häneen, kun näkivät hänen rehellisyytensä ja lujan uskonsa tehtävänsä. Herra de Metz vaipui hetkeksi ajatuksiinsa, sitten hän alkoi ystävällisesti:

"Onko sitten niin tärkeää, että pian pääset kuninkaan luo? – Vai mitä – ?"

"Keskipaaston aikana minun täytyy olla hänen luonaan, vaikka jalkani kuluisivat polviin asti!"

Hän sanoi nuo sanat niin vakuuttavan innokkaasti, että ne ilmaisivat koko hänen harrastuksensa ja tahtonsa. Ja sanat herättivät vastakaikua nuoren miehen mielessä. Hänen silmänsä välkähtivät ja hän sanoi vakavasti:

"Jumalan nimessä, tuli mitä tuli, niin sinun pitäisi saada joukko aseellisia miehiä. Mitä toivot? Mikä on aikeesi?"

"Pelastaa Ranska. Ja niin on säädetty, että minun pitää se tehdä. Sillä ei kukaan koko maailmassa, ei kuninkaat, ei herttuat eivätkä ketkään voi sitä pelastaa, vaan minä yksin." Ääni oli selvä ja juhlallinen ja se liikutti tuota hyvää aatelismiestä. Johanna sanoi sitten hiljaisesti: "Tahtoisin todellakin ennemmin olla kotona kehräämässä äitini kanssa, sillä se sopisi minulle paljon paremmin; mutta minun täytyy sittenkin niin tehdä, sillä se on Herrani tahto."

"Kuka on Herrasi?"

"Jumala."

Sitten herra de Metz vanhan vasallitavan mukaan polvistui ja antoi kätensä Johannalle uskollisuuden merkiksi ja vannoi, että hän itse Jumalan avulla saattaisi Johannan kuninkaan luo.

Seuraavana päivänä tuli sieur Bertrand de Poulengy ja hänkin vannoi kunniasanallaan auttavansa Johannaa ja seuraavansa häntä minne tahansa.

Saman päivän iltapuolella levisi huhu kaupungissa, että itse linnanherra aikoi käydä tytön luona hänen yksinkertaisessa asunnossaan. Ja seuraavana aamuna kaikki kadut olivat täynnä uteliasta kansaa, joka tahtoi nähdä sitä ihmettä. Linnanherra tuli todellakin suuren seurueensa kanssa ja sanoma tästä levisi joka paikkaan, tehden Johannan nimen entistä kuuluisammaksi. Linnanherra oli tullut siihen päätökseen, että Johanna oli joko noita taikka pyhimys ja että hänen piti tutkia, kuinka asianlaita oikeastaan oli. Hän toi papin mukanaan ajamaan ulos paholaista, jos sitä työssä olisi. Pappi teki tehtävänsä, mutta ei löytänyt paholaista. Siitä hänellä jo ennestään olisi pitänyt olla selvä vakaumus, koska Johanna oli jo hänelle ripittänyt itsensä ja koska hän epäilemättä tiesi, että kaikki pahat henget pelkäävät rippituolia kuin kuolemaa ja huutaen ja sadatellen pakenevat tuota pyhää toimitusta.

Linnanherra palasi takaisin huolestuneena ja ajatuksissaan eikä tiennyt mitä tehdä. Ja hänen epäillessään kului aika ja helmikuun 14 päivä oli käsissä. Silloin Johanna meni linnaan ja sanoi:

"Jumalan nimessä, Robert de Baudricourt, sinä olet suuren vastuun alainen ja tuotat itsepäisyydelläsi paljon vahinkoa. Tänäpäivänä on kuningas kärsinyt suuren tappion taistelussa Orleansin luona ja pahempaa saattaa tapahtua, ellet nyt heti lähetä minua hänen luokseen."

Linnanherra hämmästyí tästä ilmoituksesta ja sanoi:

"Tänäpäivänä, lapsi, *tänäpäivänä*? Mistä sinä tiedät, mitä siellä on tänäpäivänä tapahtunut? Sieltä ei tule sanaa ennen kahdeksaa tai kymmentä päivää."

"Ääneni ovat tuoneet minulle sanan ja se on tosi. Tänäpäivänä on siellä kärsitty tappio ja sinun syysi se on, kun olet minua niin kauvan viivyttänyt."

Linnanherra käveli edes takaisin lattialla puhuen itsekseen, ja toisinaan kuului kiroussana hänen huuliltaan ja vihdoín hän sanoi: "Hiisi vieköön, jos on tosi, mitä sanot, annan sinulle kirjeen ja lähetän sinut kuninkaan luo, mutta en muutoin. Mene ja odota siksi."

Johanna sanoi: "Jumalan kiitos, nyt päättyvät odotuksen päivät."

Yhdeksän päivän kuluttua on tieto täällä."

Kansa oli jo lahjoittanut hänelle hevosen ja muita tarpeellisia varustuksia pitkälle matkalle ja puettanut hänet sotamieheksi.

Helmikuun 20 päivänä kutsui Johanna kokoon pienen joukkonsa – molemmat nuoret ritarit, veljensä ja minut – salaiseen sotaneuvotteluun, vaikka oikeastaan hän ei ensinkään neuvotellut kanssamme, vaan antoi käskyjä. Lyhyesti selitti hän meille, mitä tietä hän aikoi mennä kuninkaan luo, kuinka kauvas päivässä piti ehdittämän ja mitä seutuja oli kuljettava, että vältettäisiin niitä paikkoja, jotka olivat vihollisten vallassa. Ihmettelin itsekseni kuinka hän, joka ei koskaan ollut maantietoa luenut, niin tarkkaan tiesi tuon kaiken, mutta päätin, että nuo taivaalliset äänet olivat hänelle sen ilmoittaneet. Sittenmin huomasi kuitenkin, että hän oli näitä seikkoja tarkkaan kysellyt monilta vierailta, jotka sekä läheltä että kaukaa siihen aikaan kävivät hänen luonaan, ja että hän heiltä viisaasti ja kärsivällisesti tutkien oli saanut nuo arvokkaat ja hyödylliset tiedot. Nuo kaksi aatelismiestä ihmettelivät suuresti hänen hyvää ymmärrystään.

Hän sanoi meille, että matkustaisimme etupäässä yönaikana ja lepäisimme päivällä, koska suurimmaksi osaksi oli kuljettava vihollisen alueella.

Hän käski meidän myös varustautua matkalle kenenkään tietämättä, koska hän aikoi huomaamatta lähteä kaupungista, – hän nimittäin pelkäsi, että huhu lähdöstämme tulisi vihollisten korville, jolloin me varmaankin olisimme joutuneet kiinni.

"Nyt on vain päätettävä, minä päivänä lähdemme täältä, jotta tiedätte ajoissa varustautua matkaan. Kolmen päivän kuluttua on meidän lähteminen – kahdentenakolmatta päivänä."

Niin pääsimme lähtemään. Nuo kaksi aatelismiestä näyttivät levottomilta ja masentuneilta ja ritari Bertrand sanoi:

"Kuinka hän tietää, että linnanhera silloin antaa hänelle saattojoukon ja kirjeen kuninkaalle? – Minusta päivän ja hetken edeltäkin määrääminen on turhaa, kun kaikki näyttää niin epävarmalta."

"Koska hän on määrännyt lähtöpäivämme, niin voimme olla tyytyväisiä", minä sanoin. "Äänet ovat häntä varmaankin neuvoneet. Meidän on vain totteleminen."

Ja me tottelimme. Johannan vanhemmille lähetettiin sana, että tulisivat kaupunkiin niinä päivinä, vaikk'ei mainittu syytä tähän kiireeseen.

Koko sen päivän näin Johannan levottomana tarkastavan jokaista uutta tulokasta, mutta ne, joita hän odotti, eivät kuitenkaan saapuneet. Mutta pimeän tullen hänen toivonsa katosi ja kyyneleet nousivat silmiin. Kohta hän ne kuitenkin kuivasi ja sanoi:

"Niin se kaiketi on sallittu – minun täytyy taipua Herran tahtoon."

De Metz lohdutti häntä ja sanoi:

"Ei linnanhera vielä ole laittanut sanaa – he tulevat ehkä huomenna – ja –"

"Ei siitä tule mitään", keskeytti Johanna. "Yöllä me lähdemme."

Ja niin kävi. Myöhään illalla tuli linnanhera vahtineen ja miehineen, jotka pitelivät tulisoituja ja jätti hänelle pienen joukon aseellisia miehiä ja kirjoituksen kuninkaalle. Viimeksi otti hän oman miekkansa ja pani sen omin käsin Johannan vyölle, sanoen:

"Olit oikeassa, lapseni. Tappio kärsittiin sinä päivänä kuin sanoit."

Pysyn sanassani. Mene nyt Herran nimessä – tulkoon mitä tulee."

Johanna lausui linnanherralle kiitöksensä ja tämä lähti pois.

Kohta sammuiivat tulet kaikista taloista ja sitten kuljimme me pitkin hiljaisia katuja, kunnes kaupungin läntisen portin kautta katosimme pimeyteen.

Kolmas luku

Meitä oli viisikolmatta-henkinen, hyvin varustettu joukko. Ratsastimme kaksittain, Johanna veljineen keskellä, Jean de Metz etupäässä ja ritari Bertrand viimeisenä, jotta ei kukaan olisi voinut karata. Parin kolmen tunnin kuluttua piti meidän olla vihollisen alueella ja silloin ei varmaankaan kukaan uskaltanut poistua seurueesta. Vähitellen alkoi kuulua kirouksia, valituksia ja voivotuksia eri tahoilta pitkin linjaa ja kysyttäessä saatiin tietää, että monet miehistä olivat talonpoikia, jotka eivät koskaan ennen olleet istuneet hevosen selässä ja nyt pitivät ratsastamista varsin vaivaloisena. Linnanherra oli väkivallalla ja uhkauksilla pakottanut heidät lähtemään, koska hänellä itsellään ei ollut kyllin väkeä. Nämä pakkosotilaat oli hän asettanut vanhan, kokeneen soturin valvonnan alaiseksi, ja tällä oli käsky armotta tappaa se, joka aikoi karata.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.